

'Baerne'

Tijdschrift van de Historische Kring "Baerne"

Baarn 50 jaar bevrijd

Conimex

De Oosterse keuken thuis.

Slamat Makan – Smakelijk Eten.

Historische Kring Baerne

Postbus 326
3740 AH Baarn
tel. 02154-30377

Voorzitter

J.G. v.d. Kraats
Torenlaan 34
3743 HH Baarn
tel. 02154-21000

Algemeen Secretaris

F. Muts-Snel
van Goyenlaan 213
3764 XH Soest
tel. 02155-12989

Penningmeester

I. Hüls-Brandsma
Wittelaan 8
3743 CP Baarn
tel. 02154-22974

Werkgroep Archeologie

J.W.A.A. van der Laan
Schoener 12
3742 HD Baarn
tel. 02154-11656

Werkgroep Archiefonderzoek

H.M.M. van Vugt
Vollenhoveschans 19
1324 HS Almere
tel. 036-5344421

Werkgroep Interviews en Reportages

J.M. v.d. Brink-v. Wijkvliet
Prof. Meijerslaan 10
3741 XH Baarn
tel. 02154-20161

Werkgroep Oudheidkamer

R.J.E. Luikinga-Geijtenbeek
Klaproosstraat 15
3742 RA Baarn
tel. 02154-15724

Werkgroep 'Baerne'

H. Bronkhorst
Eemweg 23
3741 LA Baarn
tel. 02154-13587

Redactie Baerne

E.J. Heun-ten Holt
H. Bronkhorst
J. Kruidenier
L.J. Stomp
R. Uileman
T. Biemans
Sophialaan 13
3743 CT Baarn
tel. 02154-22951

Ledenadministratie

N. Kuyt-Smit
v. Wassenaerlaan 16
3742 AH Baarn
tel. 02154-18065

Bezoekadres en bezoektijden Oudheidkamer

Burgemeester Penstraat tussen nr.2 en 4. Open op maandagen van 10 tot 12 uur en van 20 tot 22 uur, maar **niet** op de eerste maandagavond van de maand en **niet** op maandagavond in de maanden juli en augustus.

Lidmaatschapskosten

minimaal f 35,- per jaar per gezin
minimaal f 25,- per jaar
individueel
minimaal f 12,50 per jaar
jeugdlid (14 t/m 18 jaar)
Bankrek.nr.: 30.47.28.292
Postbankrek.nr.: 41.92.133
Losse verkoop "Baerne": f 5,50
verkrijgbaar bij N. Kuyt-Smit en
Boekhandel Den Boer,
Laanstraat 69

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.
Het tijdschrift 'Baerne' komt mede tot stand door Drukkerij Bakker Baarn.

Dit tijdschrift van de Historische Kring Baerne, is gewijd aan het thema "50 jaar bevrijding Bâarn en Baarnaars". De prijs bedraagt éénmalig f 9,50

INHOUD

Voorwoord: P.J. Möhlmann

Pag.

2

Van de redactie; na vijftig jaar een nieuw Europa

3

Fotoreportage afgewisseld door bevrijdingsherinneringen

5

Bevrijding Nederlands - Indië

?

Scholierenkatern

50

50 JAAR BEVRIJDING

Overal in den lande vinden manifestaties (of de voorbereidingen daarvoor) plaats ter herdenking van 50 jaar bevrijding. Ook in Baarn zal hieraan rond 5 mei op uitgebreide schaal aandacht worden besteed. Het voor U liggende speciale nummer van onze Baarnse Historische Kring is daar een onderdeel van.

Tegelijkertijd vinden overal discussies plaats of en hoe lang je met deze viering moet doorgaan. Voorstanders van afschaffen wijzen erop, dat de herinnering aan de bevrijding steeds meer zal vervagen en dat het einde van de 80-jarige oorlog ook niet jaarlijks herdacht wordt. Voorstanders van handhaving zien een verschuiving van de aandacht voor het historische feit naar centrale thema's die er mee samenhangen: de strijd tegen ondemocratische krachten, racisme en onderdrukking.

Uit mijn eigen onderwijservaring kan ik melden, dat de belangstelling van de jongeren voor het onderwerp alleen maar lijkt toe te nemen. Die belangstelling betreft zowel de geschiedkundige feiten als de zojuist genoemde thema's. Het is dan ook goed vast te kunnen stellen, dat de jeugd in dit nummer aandacht heeft gekregen. Het is vanzelfsprekend dat de Historische Kring via een tentoonstelling aandacht besteedt aan het thema Bevrijding. Zij beschikt immers over vele voorwerpen en fotomateriaal uit deze periode. Deze tentoonstelling zal worden ingericht in de Oranjerie van Kasteel Groeneveld.

In dit speciale Bevrijdingsnummer zullen voorts vele Baarnse situaties en Baarnaars ten tijde van de bevrijding de revue passeren.

Alles bij elkaar een heel bijzonder tijdschrift van de Historische Kring, waarmee ik haar van harte wil complimenteren. Zij draagt daarmee op geheel eigen wijze bij aan de viering van 50 jaar bevrijding in Baarn.

*P.J. Möhlmann,
wethouder*

VAN DE REDAKTIE

Bevrijdingsnummer

Dit voorjaar is het een halve eeuw geleden dat onze gemeente Baarn bevrijd werd, en dat is voor de Historische Kring Baerne aanleiding tot een tentoonstelling in de Oranjerie van Kasteel Groeneveld, alsmede tot de uitgave van een speciaal herdenkingsnummer van het verenigingstijdschrift Baerne. Dit blad, dat nu voor u ligt, is extra dik, en het is in een grote oplage gedrukt: 2500 exemplaren. In een reeks interviews met Baarnaars die de bevrijding in Baarn, elders in Nederland, of in Indonesië beleefd hebben, in talrijke, vaak niet eerder gepubliceerde foto's en in een dagboek dat iemand in die dagen heeft bijgehouden, wordt een beeld geschetst van die bewogen periode in de geschiedenis van ons dorp. Bovendien bevat dit Bevrijdingsnummer een katern van 12 pagina's, dat door de Baarnse jeugd gemaakt is. Het nummer wordt uitgedeeld aan de leerlingen van de hoogste groepen van de Baarnse basisscholen en aan de brugklassen van het voorgezet onderwijs. Deze uitgave heeft niet de pretentie volledig te zijn. Het is geen kroniek van de bevrijdingsdagen, maar een tijdsbeeld. Deze produktie is tot stand gekomen in samenwerking met het Baarnse 5-mei-comité. Het Bevrijdingsnummer is samengesteld door de redactie van Baerne.

Foto omslag
Scottisch Highlanders (Schotse Hooglanders) voor het Badhotel, waar zij ook gelegerd waren. Het waren Canadese militairen uit Nova Scotia.

NA VIJFTIG JAAR EEN NIEUW EUROPA VAN MOFFEN TOT DUITSERS

Vijftig jaar geleden werden we bevrijd. Van wie en van wat? Van de moffen, zeiden we toen, want de meesten van ons waren, na vijf jaar bezetting, anti-Duits geworden. Duitsland was een verfoeilijk land en de Duitsers deugden niet. Duits was de taal waarin ons bevelen werden toegeschreeuwd; de taal van de Bekanntmachung en de Warnung, en van woorden als Kristallnacht en Judenfrei. In de algemene anti-Duitse stemming van die tijd had de leraar Duits in het middelbaar onderwijs het moeilijk, ook als de klas wist dat de man aan de goede kant stond. Die afwijzing was niet redelijk. Goethe had toch niets met Hitler te maken.

Intussen zijn we een halve eeuw en twee generaties verder. Enerzijds weten we, uit het historisch onderzoek naar de terreur van het Derde Rijk, nog veel beter dan toen, welke wandaden er indertijd door de Duitse onderdrukkers gepleegd zijn; anderzijds beseffen we, dat de Duitsers die na de oorlog geboren zijn, niet aangesproken kunnen worden op wat er tussen 1933 en 1945 is gebeurd.

Veel Nederlanders die de bezettingstijd hebben meegemaakt, zijn tot in de jaren vijftig of zestig anti-Duits gebleven. Intussen hebben zij met een ander Duitsland kennis kunnen maken. En als we nu weer in staat zijn afstand te nemen, en de hele Duitse cultuurgeschiedenis overzien, bedenken we, dat Duitsland ook het land is van Schiller en Heine, van Bach en Beethoven.

Eerder dit jaar was er de herdenking van Auschwitz, waar 1,35 miljoen mensen vergast werden. Daarvoor gebruikten de Nazi's het cynische eufemisme: Die Endlösung der Judenfrage. Een dieptepunt in de geschiedenis der mensheid, zoals ook door Duitse historici wordt erkend. Er was ook een herdenking van het zinloze geallieerde bombardement op Dresden, waarbij 35.000 mensen in de vlammenzee omkwamen. Beide feiten zijn niet met elkaar te vergelijken, zoals bondskanselier Kohl onlangs in Dresden gezegd heeft. Na een halve eeuw is ons historisch beeld van de oorlog wel meer genuanceerd geworden.

Sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog en opnieuw sinds de val van het Sovjetimperium en de Duitse hereniging, zijn de verhoudingen in Europa radicaal veranderd. Weliswaar is Duitsland weer het sterkste land in ons werelddeel, maar het is wel een volstrekt ander Duitsland, een Duitsland dat de beste betrekkingen heeft met Frankrijk en dat meebouwt aan een verenigd Europa. Staatslieden met een grootse visie op de toekomst als Adenauer en De Gaulle hebben begrepen, dat Frankrijk en Duitsland, na drie oorlogen binnen vijfenzeventig jaar, voorgoed een einde moesten maken aan hun ervijandschap.

Ook Nederland, met Duitsland en Frankrijk een van de grondleggers van de Europese Gemeenschap, werkt nu mee aan de uitwerking van het Verdrag van Maastricht, om

de Europese Unie te versterken. In die Europese Unie moet Nederland met het buurland Duitsland nauwe banden onderhouden en dat niet alleen om economische redenen. Een officieel bezoek van Kohl aan Den Haag zal die banden versterken. Oude anti-Duitse gevoelens, die mogelijk bij sommigen door de herdenking van de bevrijding worden aangewakkerd, zullen in deze tijd plaats dienen te maken voor een besef van wederzijdse afhankelijkheid in vrijheid.

Er is alleen toekomst als we ons, samen met de Duitsers, Europeanen weten. Voor ons was de Tweede Wereldoorlog een strijd tegen het racisme en voor de democratische vrijheden. De nieuwe generaties in Duitsland hechten ook aan de waarden die voor ons essentieel zijn.

Bij de herdenking van de bevrijding moeten we niet alleen terugzien, maar vooral vooruit kijken. Naar de toekomst van een nieuw Europa.

H. Bronkhorst

FOTOREPORTAGE AFGEWISSELD DOOR BEVRIJDINGSHERINNERINGEN

Maandagmiddag 7 mei 1945.

De eerste Engelse wagens komen de Brink oprijden. Al spoedig zijn ze beladen met geestdriftige jongelui. Zij wringen zich met moeite door de menigte.

UIT HET DAGBOEK VAN J.J.A. BEEKE:

23 april 1945

Het schieten duurt de hele dag. Een zwaar stuk geschut staat in de tuin van Buitenzorg bij de Amsterdamsestraatweg en er staan ook stukken geschut op 't Hoogt. Overigens is het ijzig stil wat oorlogsnieuws betreft. Ik heb geen flauw idee waar ze nu mee bezig zijn. De meeste soldaten zijn weer uit het dorp. Men beweert dat ze naar het front zijn. Op de Sophialaan zijn gisteren huiszoeken gedaan, naar wapens, maar ik geloof niet dat het serieus was. Vermoedelijk hadden de soldaten zin in iets eetbaars of zij waren uit op een verzetje. Men zegt, als de Duitsers zich mochten terugtrekken, dat dan de watertoren (een prachtige uitkijktoren tot Amsterdam toe) zal worden opgeblazen. Het klinkt aannemelijk. Je loopt er over te denken waar je het beste snel naar toe kunt gaan en wat je mee moet nemen als het in huis te gevaarlijk wordt....

27 april

Nu eerst kom ik er toe om aantekeningen te maken van hetgeen ons woensdag de 25ste overkwam. 's Middags ging ik met Annie v. Dijk op de voedselvoorziening uit, speciaal melk, waarvoor we naar Eemnes gingen. We waren te vroeg want er was nog niet gemolken. Daarom gingen we zolang aan de dijk zitten om nog te proberen wat melk te bemachtigen zodra de boeren weer van het land terug kwamen. We slaagden er tenslotte in om nog een halve liter te kopen. Zeer op het nippertje, omdat de Baarnaars niet na zessen de straat op mochten. Het was prachtig helder weer en we genoten van het uitzicht over de Eempolders die helaas erg drassig zijn vanwege de inundatie door de Duitsers. In de verte hoorden we schieten. Bij de Heemstralaan is de weg sinds enige tijd versperd. Daar zijn op manshoogte de prachtige dikke beuken bij de hoek van de Amsterdamsestraatweg omgezaagd en hebben zo een dam opgeworpen. Helemaal naar Eemnes lopen vind ik nu toch wel een beetje eng worden, want als er iets gebeurt, zit je achter de versperring. 's Avonds zouden moeder en ik het fornuis onder handen nemen. Het wilde niet trekken. Juist waren we vol ijver begonnen, toen er een fluitend geluid overkwam, dat herhaalde zich snel achter elkaar en telkens was de slag daarop korter. Het drong eerst niet tot me door dat het granaten waren en dat ze nu voor ons gevaar opleverden.

In de loop van de dag waren er al eerder granaten door de lucht gesuisd. Opeens drong het tot me door dat dit heel erg was en ik drong er bij moeder en tante Cor op aan zich aan te kleden. Moeder slaagde er niet zo vlug in. Tante Cor zag de ernst van het gevaar-

helemaal niet in en zij treuzelde geweldig. Ik griste boven de mantels uit de kasten, sleepte de koffers naar beneden en stuurde tante Drien vast vooruit naar de schuilkelder bij Lambalgen, want bij Van Wijk, waar wij eigenlijk heen zouden gaan, kreeg ik geen gehoor. Ondertussen nam het granaatvuur zo in hevigheid toe dat wij drieën niet meer naar buiten konden en ik maande moeder en tante zo laag mogelijk op de knieën te gaan liggen. We lagen op het gangetje met als bescherming, emaille etenspannen op het hoofd. Ik herinnerde mij bijtijds het advies dat ons in de mobilisatietijd op de E.H.B.O.-cursus gegeven was om bij beschietingen, een emaille pan op het hoofd te doen. Dat heeft ons waarschijnlijk voor verwondingen behoed. Het gierde om ons heen en telkens hoorden we het ergens inslaan en we dachten niet anders of het zou ons ook overkomen. Op een gegeven ogenblik hoorden we in de onmiddellijke nabijheid een geweldige klap en glas en scherven vlogen om ons heen. Toen ik me omdraaide zag ik dat onze ruit er uit was. Er hing een dichte stofwolk boven het huis van Van Wijk. Toen die optrok kon ik dwars door het huis kijken. We konden alleen maar bidden om behouden te worden in dit grote gevaar. Toen het even luwde, zijn ook wij naar de schuilkelder bij Lambalgen gegaan. Deze schuilkelder lag achter zijn winkel aan de Nieuw Baarnstraat 39. Wij zagen nog, dat nagenoeg alle ruiten bij Van Dam en bij ons stuk waren en dat er veel dakpannen van het dak waren. Nadat we in de kelder waren, kwam Tiny Gielen hulp halen voor haar zwaar gewonde moeder en kort daarop werd zij op een brancard binnen gedragen. De dragers durfden niet rechtstreeks naar het ziekenhuis te gaan, het was nog veel te gevaarlijk. Mevrouw Gielen leed vreselijk en gilde en kreunde heel erg. Toen het licht in de kelder opgestoken was, zagen we haar vertrokken gezicht. Het was vreselijk om aan te zien en te horen, zij stierf een half uur later, zonder dat haar man of kinderen er bij waren, in het ziekenhuis. Naderhand hoorden wij dat er nog vier of vijf mensen gedood waren. Er zijn bij deze eerste aanval zeer veel huizen zwaar beschadigd. We hebben nu de schrik te pakken en durven niet anders dan gekleed naar bed te gaan.

De 26ste begon het schieten van het Duitse geschut weer, net als de avond tevoren, en we waren bang dat van de andere zijde daarop net zo snel gereageerd zou worden en we gingen daarom naar de schuilkelder. Ditmaal naar de Veldhuizens schuin tegenover ons, dat was veel dichterbij en we konden onze koffers en wat spullen laten staan. De schuilkelder was helaas niet van beton. Gelukkig bleef het rustig en na een poosje zijn we weer naar huis gegaan. Het goot en ik kwam juist bijtijds op de slaapkamer van mijn moeder, want daar vielen de eerste druppels al op het bed en in minder dan geen tijd, lekte het aan alle kanten. Zo snel mogelijk heb ik de beddeboel van onze ledikanten gehaald en nu slapen we alle vier in de huiskamer. Dat is ook weer wat dichterbij de voordeur wanneer er gevaar dreigt.

28 april

Aan alles was te merken dat we er beroerd voor stonden. Wat de voedselvoorziening betreft, in het dorp zelf is praktisch niets, groente, en melk nog minder. De boeren aan de Eemdijk moesten geëvacueerd worden, het zag er angstwekkend uit. Brood kwam er niet. Hoe het er voor stond in de provincie wat de gevechten betreft, daar hoorde je weinig van. Ik zat heel erg in over mijn vrienden. Er werd gesproken over gevechten aan de Grebbelinie en dat was toch de richting Veenendaal... Het gerucht ging dat er een wapenstilstand gesloten was. Zou het werkelijk zo zijn?

30 april

't Was toch wel een feit van die wapenstilstand. Volgens zeggen, loopt die morgen af. Men hoopt en verwacht, dat Duitsland zal capituleren en dan is het vechten hier ook afgelopen. Maar het beste is niet al te optimistisch te zijn wat de vrede betreft. Hoe dikwijls zijn we al niet teleurgesteld? Gisteren zei Ds K. nog dat er geruchten waren die niet juist bleken te zijn ...

Wat voor verwachting kun je nog koesteren? Met ingang van heden is het verboden op straat te zijn behalve van 8 tot 10 uur en van 16 tot 18 uur. Zodoende kan men niet meer naar Eemnes voor melk en groente.

3 mei

De laatste dagen zijn er overdag zware bommenwerpers zeer laag over de huizen gekomen. Deze Engelse vliegtuigen hebben voedselpakketten bij zich die ze boven Noord- en Zuid- Holland en Utrecht uitwerpen. Hoewel het 'spertijd' is, rent toch iedereen de straat op als ze overkomen. De pakketten die deze toestellen boven Crailoo laten vallen, zijn bestemd voor Hilversum. De geruchten over de toestand in Duitsland houden in, dat het daar op een eind loopt. Berlijn is bijna in Russische handen. De Führer ligt op sterven en zijn opvolger wil capituleren voor Engeland en Amerika, maar niet voor Rusland. Ze vechten door. Hoe lang nog? Hier in het land is er een wapenstilstand, naar men zegt. In verband met de aanvoer van voedsel uit de lucht. Ik hoop maar dat ze de wapens helemaal niet meer opnemen. De spertijd is voor ons dorp vandaag weer 'normaal' van 20 uur tot 6 uur 's ochtends. Er is niet veel te halen in de winkels, voor die paar boodschappen sta je uren in de rij. 's Morgens is mijn eerste gang naar de boerderij om melk voor tante Cor te halen. Dan ben ik wel verplicht om daarna het dorp in te gaan om te zien of er soms nieuwe bonnen zijn. Dan probeer ik meteen er iets op te kopen. Dat kost meestal een paar uur staan in

*Laanstraat 118 na de hevige beschietingen van 25 april 1945.
Rechts van dit inmiddels verdwenen pand lag de fietsenzaak van Van Ijken, thans Kooy.
Bij deze beschietingen werden diverse huizen in ons dorp zwaar beschadigd.
Er waren veel gewonden en vier mensen kwamen om het leven. Het waren de dames:
H.M. Gielen-Schoots en H. Fernhout en de heren: L. Scheppers en W.A. Nijman.*

een meterslange rij. 's Middags weer melk halen op de ziekenbon. Dat kost nog weer een uur. Vaak is er dan geen melk meer. Er zal wel eens een eind aan komen, hoop ik, anders zou ik van vermoeidheid moedeloos kunnen worden. Moeder raakt oververmoeid, dat is aan alles te merken, vooral aan de prikkelbaarheid, waar ik trouwens zelf ook lang niet vrij van ben...

4 mei

Terwijl ik dit zit te schrijven hoor ik heel in de verte 'VRIJ!' roepen. ('t was al half tien, dus niemand mocht op straat zijn.) Ik luister scherp en hoor het weer, maar denk meteen: 'het is verbeelding, je wilt dat woord graag horen en denkt nu dat die kreet het woord 'vrij' is.'

Maar even daarna hoor ik mensen de straat op rennen. Ik kan het niet langer uithouden en ga poolshoogte nemen. Niemand weet evenwel het ware. Na een poosje komen er een paar moffen met het geweer in de aanslag. Zij schreeuwen over de weg: 'von der Strasse weg!' en schieten meteen.

Iedereen vliegt naar huis. Nu gaan we naar bed en weten nog niets. Zal het weer een loos gerucht zijn? Onzekerheid!!

5 mei

't Is toch werkelijk waar! Vanmorgen om zeven uur heb ik een getikte proclamatie, waarschijnlijk van de 'ondergrondse' op de winkelruiten gelezen waarin bekend gemaakt wordt, dat om 8 uur N.W. Duitsland, Denemarken, en Nederland gecapituleerd hebben. Van uitbundig vreugdebetoon is hier geen sprake. Iedereen is vanzelfsprekend even blij en men feliciteert elkaar...

De Duitsers zijn nog niet weg en ze hebben nog wapens. Men weet nog steeds niet waar men aan toe is. Volgens zeggen wil de Ortskommandant zich niet gewonnen geven. Er zitten nog soldaten in de stellingen aan de Eem. Er wordt dus geen vlag uitgestoken want men weet nooit wat die fanatiekelingen onder de Duitsers nog een ellende kunnen ontketenen. Ik voel me rusteloos en gluur bij het minste geluid door de spleet in het karton waarmee we onze kapotte ruiten hebben dicht gemaakt. We kunnen het in huis niet uithouden en ik ben bijna de hele dag op straat geweest, maar ik ben niet veel wijzer geworden. Alleen hoor ik, dat de Koningin en de Prinses in Breda zitten... Af en toe hoor ik nog schieten en de Duitsers hebben de brutaliteit om nog fietsen af te pakken. Ja, ze hebben nog wapens waartegen we niets kunnen uitrichten.

6 mei, zondag

We zijn echt vrij, de vlag staat nog niet op het Gemeentehuis. Dat zal het teken zijn voor het hele dorp dat de bevrijding een feit is. Vanmiddag is het zeer druk in het dorp. Iedereen is met oranje getooid, want de berichten in de illegale blaadjes zijn zeer gunstig. Morgen zullen de Duitsers definitief alle wapens afgeven. Lichte wapens mogen zij houden.

7 mei VRIJ!!!

Ik kan het me nog niet realiseren. Ik ben al vroeg op want er moet soep en brood van het Rode Kruis gehaald worden. Dat betekent een poos in de rij staan en ik wil graag klaar zijn als het eventueel vandaag vreugde zou worden... En ja, even nadat we de

soep op hebben, wel vreemd voor ontbijt, maar het is nog zo heerlijk warm dat het toch heel best smaakt. Plotseling horen we roepen dat de vlaggen uitgestoken mogen worden. Bij gebrek aan een vlaggestok, heb ik vlug onze vlag uit het raam gedrapeerd. Wel jammer dat die niet zo wapperen kan, maar beter zo dan helemaal niets. Vanaf dat moment, ben ik voortdurend met Annie van Dijk op straat. Het is gezellig in het dorp en de straten zijn vol vlaggen. De winkeliers hebben hun etalages mooi versierd, al hebben zij geen artikelen die zij kunnen verkopen. Hier en daar wordt vanochtend al een 'Tommy' (Engelse soldaat red.) gesignaleerd. Als we vanmiddag weer het dorp ingaan om naar de rede van de in ere herstelde burgemeester te luisteren, zien we meer Engelse soldaten. 's Ochtends is de burgemeester de ambtsketing weer omgehangen.

De afgezette NSB-burgemeester heeft de brutaliteit gehad zijn vlag uit te steken, evenals een paar partijgenoten, die zeker denken ongestraft plotseling van koers te kunnen veranderen. Maar dat zit ze niet glad. Ze worden gedwongen de vlag weer binnen te halen. De Burgemeester houdt een toespraak tot het spoorwegpersoneel, dat in september 1944 zoveel moed heeft getoond om te staken. Dat betekende een geweldige klap voor de Duitsers. Daarna is in het Oranjepark inspectie gehouden van de Binnenlandse Strijdkrachten. 'De Ondergrondse' heeft toch schitterend werk verricht en iedere Nederlander zou deze mensen uit het diepst van zijn hart dankbaar moeten zijn. In de loop van de dag worden 'moffenmeiden' en 'NSB-sters' kaal geschoren en aan het publiek getoond. Ik vond het wel een akelig iets, maar toch verdienen deze landverraadsters niet anders.

Het weer dat de laatste tijd ijzig koud is, is plotseling omgeslagen. Er schijnt een oranjezonnetje en het is zacht buiten. 's Ochtends zie ik een goede voorbode.

Er vliegt een vogeltje tegen de ruiten, terwijl ik mijn haar sta te kammen. Het pikt telkens tegen het raam waardoor mijn aandacht getrokken wordt. Het beestje heeft een prachtig oranje borstje. Ook bij tante Cor komt het tegen het raam tikken. Er zitten mugjes. Maar in ieder geval heeft dit vogeltje, als voorbode, een hele sleep oranje achter zich.

Toch loopt er door mijn vreugde een zwarte streep. Het blaadje van deze middag geeft namelijk een verontrustend bericht over Veenendaal. Daar zit de Hollandse SS nog en zij hebben zich ingegraven... Deze eerste dag van VRIJHEID is om. ■

Op maandag werd bij Ir. A.J. v.d. Hoeven, die tijdens de bezetting burgemeester van Baarn was, de vlag neergehaald. Zijn huis stond op de hoek van de Teding van Berkhoutstraat en de Eemnesserweg. 's Morgens was deze N.S.B.- burgemeester reeds op het gemeentehuis gevangen genomen. Hij droeg oranje in het knoopsgat en had de vlag uitgestoken in de hoop daarmee zijn arrestatie te ontlopen.

L. VAN WOERDEN:

Er zijn ineens oranje bloemen en lintjes. Iedereen omhelst iedereen. Er rijden grote tanks vol Engelse soldaten langzaam over de straatweg, burgers hollen er omheen, klimmen erop en mogen meerijden.

Wij vinden het eigenlijk allemaal doodeng want we worden finaal onder de voet gelopen. We hebben tijdens de oorlog heel wat joodse onderduikers in huis gehad. De twee zusjes die het laatste bij ons gekomen zijn, worden als eerste weer opgehaald. De onderduikers zijn weer vrij!!

Alles wat de mensen hebben kunnen redden komt weer tevoorschijn. De radio die de hele oorlog onderop een hoog bloementafeltje met een lang kleed ervoor heeft gestaan en zo een vordering en een paar razzia's heeft overleefd, staat er nu gewoon bovenop en er komen, knetterend en krakend, muziek en allerlei berichten uit. Voor ons kinderen zijn sommige dingen wel heel verwarrend. We staan ernaar te kijken als een jonge vrouw uit een huis wordt gesleurd en op een keukenstoel op een vrachtwagen wordt gezet. Twee mannen houden haar vast en een ander scheert haar met een tondeuse helemaal kaal. Tot onze ontzetting wordt er dan nog met rode verf een hakenkruis op haar hoofd gesmeerd. De vrouw zit te huilen. Waarom doen deze mensen zo gemeen? Als we hard naar huis hollen, zien we onderweg nóg zo'n akelig schouwspel. Er wordt bij gelachen en gescholden. Het is verschrikkelijk. Als we helemaal in de war thuiskomen troost Moe ons en zegt dat we nooit zomaar mensen mogen veroordelen en dat iedereen met zijn eigen geweten moet leven. Op een avond mogen we mee naar het vuurwerk. Het is prachtig maar ook eng, want al die mensen dringen zo.

Het is spannend om op straat peuken te zoeken en daar weer sigaretten van te maken. Soms gooit zo'n militair een halve sigaret weg en dat is, vooral voor de jongens, wel een uitdaging. Of we ruilen ermee, want alles is nog schaars en op de bon. De kinderen worden ook ingeschakeld bij de wederopbouw. Wij worden bij de school met vrachtwagens opgehaald om op het land te helpen. Ook doen we mee aan een optocht van versierde fietsen en karretjes.

Als de koninklijke familie weer terug is in het land en de prinsessen weer op paleis Soestdijk wonen krijgen de kinderen van alle lagere scholen van Soest en Baarn een uitnodiging voor een feest in de paleistuin. Dat heeft een hele voorbereiding tot gevolg, want als je bij de koningin op bezoek mag, moet je goed tevoorschijn komen. De grootste zorg zijn de schoenen, want we liepen allemaal op klompen omdat er geen schoenen te krijgen waren. Er zijn nog zestien kinderen bij ons in huis, waarvan er elf in aanmerking komen om mee te gaan. Het lukt Moe, op één uitzondering na, voor iedereen schoenen op de kop te tikken. Het zou een te grote teleur-

stelling zijn als die ene jongen daarom niet mee zou kunnen. Dus werden zijn klompen heel secuur geschuurd en gewit. Het feest is geweldig! Eerst in optocht met vlaggen naar Soestdijk en dan limonade met koekjes in de tuin van het paleis waar Beatrix en Irene de gastvrouwen zijn en tussen alle kinderen meedoen met de kringspelletjes. Als Irene al een poos in onze groep meespeelt, komt er iemand die tegen haar zegt dat ze nu ook weer eens naar een andere groep moet gaan. Maar dan zegt Irene: "Nee, ik wil met die jongen met die houten schoenen spelen". De klompen hadden duidelijk een grote indruk op haar gemaakt. We zullen nog heel wat defilé's tijdens koninginnedagen in de tuin van paleis Soestdijk meemaken, maar nooit meer zo indrukwekkend als toen met de bevrijding. ■

In de roes van de bevrijding en tengevolge van de roep om wraak kwamen er in de meidagen van 1945 helaas ook ernstige misstanden voor. Hier wordt een meisje, dat waarschijnlijk bevriend geweest was met een Duitse soldaat, op de Brink kaal geknipt. Ook kwam het voor dat mensen ten onrechte van N.B.S.-sympathieën werden beschuldigd en gearresteerd.

HET ECHTPAAR L. VAN DIJK:

Wij herinneren ons nog als de dag van gisteren de angstige dagen die vooraf gingen aan de bevrijding van Baarn.

Onze buurt werd met granaten beschoten door de geallieerden en we waren doodsbang, want ieder moment kon ons huis getroffen worden. De beschietingen waren zo hevig dat we met een aantal families onze toevlucht zochten in de kelder van Van Lambalgen. Zij hadden een grote bedden- en matrassenzaak in de Nieuw Baarnstraat, op de plaats waar nu Le Ru en Astrid A. Collections zitten. De familie was afwezig en hun kelder bood voor de buurt ruimschoots gelegenheid om te overnachten. De oude mevrouw Gielen, grootmoeder van Han Gielen, zou ook naar de geïmproviseerde schuilkelder gaan. Zij woonde toen boven het pand dat nu de Karseboom is.

Vlak voordat zij haar huis verliet, ging zij nog even haar handen wassen.

Het noodlot wilde dat op dat moment haar huis getroffen werd door een granaat en zij overleed aan de gevolgen van deze inslag. Een paar dagen later was de capitulatie.

De Heer van Dijk:

Ik vroeg voor onze deur aan de overkant van de straat aan een Hollandse politieagent of het waar was dat de Duitsers gecapituleerd hadden. De man beaamde dat. Ik liep naar De Ruiter, de kolenboer, schuin tegenover ons huis om hem het goede nieuws te vertellen. Op dat moment hoorde ik schoten en er vlogen een paar kogels rakelings langs mijn oren. Een Duitse soldaat die in de Nieuw Baarnstraat stond, was kennelijk geïrriteerd, omdat ik het waagde naar buiten te gaan en schoot op mij. Ik schrok verschrikkelijk en vluchtte in paniek een steeg in tussen de huizen. Ik heb me urenlang schuil gehouden tussen twee tuinmuren, je kon daar nauwelijks staan, en uiteindelijk ben ik via de achtertuin thuis gekomen.

Mevrouw Van Dijk:

Niet lang daarna kwamen de bevrijders via de Torenlaan Baarn binnen. Er was een enorme mensenmassa op de been. We wisten dat ze vanuit Soest hierheen op weg waren. Ik stond daar met mijn oudste zoon in de wandelwagen, met mijn rug naar het huidige belastingkantoor. Zo had ik uitzicht op de hele Torenlaan. Ik had net zolang gedrongen tot ik met mijn wandelwagen een goed plaatsje had. Het zag zwart van de mensen. Op een gegeven moment kwam er een soort deining in die zee van mensen. Toen hoorde ik roepen: "Ze zijn al bij De Naald!"

Ze kwamen in tanks en legerauto's. Iedereen was uitzinnig van blijdschap. Ik keek mijn ogen uit. Ik zal dat nooit vergeten en ook niet dat ik dacht: "Wat zijn die bevrijders lelijk." Ik liep met de menigte mee naar de Brink. Later stonden al die tanks in rijen langs de Generaal Van Heutzlaan. Ik ben daar nog met de wandelwagen langs gelopen in de hoop dat ze mijn zoontje ook een chocoladereepje zouden geven, want die bleken ze daar uit te delen. Hij had nog nooit chocolade gegeten natuurlijk. Maar jammergenoeg kregen we niets. Het volgende beeld zal ik ook nooit vergeten. Voor de dierenzaak van Kool stond mevrouw Philip, een joodse vrouw afkomstig uit Duitsland, accordeon te spelen. Zij had met acht andere joden ondergedoken gezeten bij Kool in zijn huis op de Steynlaan en nu konden zij weer gaan en staan waar zij wilden.

De Heer van Dijk:

Ik had Kool van vlees en bonkaarten voorzien. Op een dag betrapte ik toevallig het hele stel onderduikers aan de keukentafel. Ze schrokken verschrikkelijk en zaten daar als versteend. Niemand, ook ik niet, mocht weten dat ze daar ondergedoken zaten. Andriessen, oom van de latere dokter Andriessen, die een kruidenierszaak had tegenover de rieten dakjes, had in het verzet gezeten. Hij werd op de schouders door heel de Laanstraat gedragen. Later ging hij verkleed als Hitler met zijn hoofd door een strop op een kar het dorp door.

's Avonds kwamen uit elke buurt van Baarn groepen mensen om feest te vieren in de winkel van Van Lambalgen. Dat ging zo weken achter elkaar door.

Er waren hier ook Canadezen ondergebracht. Zij gooiden soms van boven sigaretten naar beneden. Op straat verzamelden zich dan mensen die over elkaar heen rolden in de hoop er een te bemachtigen.

In deze dagen ontmoette ik mijn oude klasgenoot Chris Dragt weer.

Zijn vader had een manufacturenhandel in het pand dat nu café Prins Hendrik is. Hij was inspecteur van Politie geworden en ik had hem al in geen jaren gezien. Hij beweerde dat hij mij in de oorlog vaak gezien had. Had ik die oude man hier dan nooit zien zitten achter het raam bij Dijkhuizen? Ik had wel eens een oud mannetje zien zitten achter het raam bij de boterhandelaar en ik had hem ook wel eens zien langsschuifelen. "Die oude man was ik", zei Dragt. Hij had daar ondergedoken gezeten. Om de benen eens te kunnen strekken en de verveling wat tegen te gaan, had hij zich, uitgedost als oude man, zo nu en dan op straat begeven. Ook zat hij geregeld door het raam van de boterhandelaar naar buiten te kijken. Die boterhandel werd later groentewinkel, daarna wolwinkel en is nu een deel van de sigarenzaak op de hoek van de Nieuw Baarnstraat en de Sophialaan.

Wat ik ook nooit zal vergeten is het oorlogsbrood. Drie "normale" boterhammen pasten naast elkaar op een klein theeschoteltje, dat was rommel. Toen uit Zweden de ingrediënten voor brood in Baarn kwamen, konden wij Zweeds brood bakken. Maar we hadden één probleem. Er was in heel Baarn geen zout voorradig. Ik ben toen nog speciaal naar de Coöperatie in Soest gefietst om zout te halen. Dat was niet zonder risico. Ik heb toen alle Baarnse bakkers van zout voorzien en kreeg als beloning vijf extra broden. Dat was toen een buitengewone traktatie. ■

Maandag 7 mei 1945.

"Plotseling klonk er motorgeronk. Voor het gemeentehuis stopte een motorfiets. Het was J. v. Leeuwen van de ondergrondse inlichtingendienst. Hij gaf enkele orders, onderhield zich even met andere leiders en tufte weg. Het gerucht verspreidde zich, dat hij burgemeester van Reenen ging ophalen."

Maandag 7 mei 1945.

Om 11.30 uur werd burgemeester van Reenen bij zijn aankomst voor het gemeentehuis door een uitgelaten menigte toegejuicht. Hij en inspekteur van politie Dragt werden op de schouders genomen door leden van de ondergrondse, inmiddels Binnenlandse Strijdkrachten geheten. Links van de burgemeester J. v. Leeuwen, rechts W. Bos en uiterst links inspekteur Dragt.

Maandag 7 mei 1945 om 3 uur 's middags sprak burgemeester van Reenen de samengestroomde Baarnse bevolking voor het gemeentehuis toe. Hij aanvaardde daarbij weer het gezag. De plechtigheid werd opgeluisterd met muziek van Harmonie "Crescendo".

J.V.D. BRINK:

Al maanden keken wij verlangend uit naar het einde van de oorlog. Uit alles bleek, dat onze bevrijding nabij was.

Ik woonde toen in de Karel v.d. Heydenlaan. Ik was 22 jaar, in verwachting van mijn eerste zoontje, en mijn man en ik hoopten vurig, dat de baby in vrijheid zou worden geboren. Dat bleek echter niet het geval, want mijn zoontje was al zeven maanden, toen de oorlog eindelijk was afgelopen.

Die laatste maand kregen we echter nog het nodige te verduren. Omdat de Duitsers de watertoren in de Sophialaan als waarnemingspost gebruikten, werd deze door de Engelsen op 25 april hevig beschoten. We lagen midden in de vuurlinie en overal in de omgeving sloegen de granaten in. Huizen in de Sophialaan, de Wetstraat, de Laanstraat, de Mollerusstraat en aan de Eemnesserweg werden hierbij getroffen, waarbij vier mensen het leven verloren. Gelukkig overkwam ons niets, hoewel we ontzettend bang waren. Zondag 6 mei waren er geruchten, dat de Duitsers zich hadden overgegeven, terwijl in werkelijkheid de capitulatie (overgave) al op 5 mei had plaatsgevonden. Toch vertrouwden we het nog niet! Met één van onze twee Tsjechische onderduikers wandelden we naar het Paleis Soestdijk, maar op straat hing een lugubere sfeer, zodat we maar weer gauw naar huis gingen.

Een groep Tsjechen was hier namelijk door de Duitsers verplicht te werk gesteld als houthakkers in de bossen rondom Baarn. In september 1944 dreigden zij naar Frankrijk te worden overgeplaatst, maar met medewerking van de verzetsbeweging wisten er zes te ontsnappen. Twee van hen werden bij ons ondergebracht.

Maandag 7 mei bleek de bevrijding echter een feit. Als teken wapperde de Nederlandse vlag aan de toren van de Pauluskerk en aan het gemeentehuis.

Overal werden nu de vlaggen tevoorschijn gehaald. Ook op de watertoren werd de vlag gehesen, al bleek deze aanvankelijk ondersteboven te hangen.

We gingen het dorp in, maar toen we een uur of elf terugkwamen wisten we niet wat we zagen. De hele Karel v.d. Heydenlaan stond vol met Engelse voertuigen.

We kregen drie à vier Engelsen van het Duke of Wellington Regiment in huis, die in onze achterkamer bivakkeerden. Het waren aardige jongens, die de baby verwendden met chocola en biscuit en ons met sigaretten.

Omdat we geen brandstof of gas hadden om op te koken, mochten we gebruik maken van de felle brander, waarop zij hun voedsel bereidden. Ik herinner me hun veel te sterke thee, die door ons eerst werd verdund. Omdat we een jong gezin waren, werd ons huis een soort ontmoetingsplaats voor de Engelse militairen bij ons in de buurt. Op hun carriers zaten vlammenwerpers gemonteerd. Omdat we niet wisten wat dat waren, gaven ze voor ons een demonstratie in de Karel v.d. Heydenlaan.

De enorme vuurstraal zal ik nooit vergeten.

Mevrouw v.d.Brink bezit nog steeds een foto van één van deze Engelse soldaten.

Op de achterkant staat zijn naam. Het was soldaat M.S. Allman uit Oldham in Lancashire. Ook bezit ze nog foto's, waar de Tsjechische houthakker Sjany Burget uit Pilsen op staat. Helaas is na de oorlog het contact verloren gegaan. Na tien dagen verdwenen de Engelsen en kwamen er Canadezen in huis.

Ook dat was een leuke tijd, met veel straatfeesten. Voor de bioscoop Flora in de Laanstraat speelde een straatorgel. Er waren voorstellingen alleen voor Canadezen met hun meisjes, zodat mijn man en ik helaas niet naar binnen mochten. ■

Een foto uit de G.K. v.d. Heydenlaan. De carrier wordt "bemand" door v.l.n.r.:

De voormalige Tsjechische onderduiker Sjany Burget, Jo v.d. Brink en haar man Johan. Speciaal voor deze gelegenheid heeft men zich in Engels uniform gestoken. Rechts in het midden zien we een gemonteerde vlammenwerper. Daaronder de ijsbeer, het embleem van het Duke of Wellington Regiment, als herinnering aan hun opleiding op IJsland en hun strijd in Narvik.

Beëdiging en defilé van de Binnenlandse Strijdkrachten op maandag 7 mei 1945 in het Oranjepark.

DENIS HAMILTON:

Luitenant-kolonel Denis Hamilton was de commandant van het 7-de bataljon van het Duke of Wellington regiment, dat deel uitmaakte van de Britse 49-ste Polar-Bear divisie, dat in mei 1945 Baarn binnentrok. Iedereen, die toen op straat of op de Brink stond, zal zich de grote vreugde en vooral dankbaarheid herinneren bij het zien van de eerste geallieerde troepen. De nachtmerrie van de Duitse bezetting was definitief voorbij. Weenigen zullen zich gerealiseerd hebben, dat de commandant van dit bataljon pas 26 jaar oud was en dat hij en zijn bataljon al eerder verantwoordelijk waren geweest voor de definitieve bevrijding van Arnhem in april 1945. Als jong officier was Hamilton betrokken geweest bij de oorlogshandelingen eind mei 1940, die eindigden in de evacuatie van de Britse troepen bij Duinkerken. In juni 1944 nam Hamilton deel aan de invasie van de geallieerden in Normandië. De hoge Britse onderscheiding

Distinguished Service Order (D.S.O) werd hem verleend voor de wijze, waarop hij in de winter van 1944 een Duitse aanval op de geallieerden tussen Nijmegen en Arnhem afsloeg. Kolonel Hamilton en zijn bataljon bleven de eerste dagen na de bevrijding in Baarn en zij waren onder andere verantwoordelijk voor het verzamelen van de Duitse krijgsgevangenen en hun oorlogsmateriaal. Tijdens het tot ontploffing brengen van Duitse munitie in de buurt van de Lage Vuursche verloor hij het gehoor aan één kant, een ongeluk, dat hem zijn hele leven veel last heeft bezorgd. Vanuit Baarn vertrok het 7-de bataljon naar Duitsland, van waaruit het uiteindelijk naar Engeland terugkeerde. Daar verkreeg Hamilton grote bekendheid. Hij werd de vertrouweling van Veldmaarschalk Montgomery, over wiens leven Hamilton's zoon een driedelig standaardwerk heeft geschreven. Verder speelde Sir Denis Hamilton, die van oorsprong journalist was, een leidende rol in de Engelse krantenwereld. Op 31-jarige leeftijd werd hij directeur van de Sunday-Times. Later werd hij hoofdredakteur van The Times. Hamilton overleed in 1988 te Londen. Hij werd slechts 69 jaar. ■

Burgemeester van Reenen bedankt Lt.-Kol. Hamilton in zijn toespraak op de Brink.

D. RIPHAGEN:

Dankbetuiging

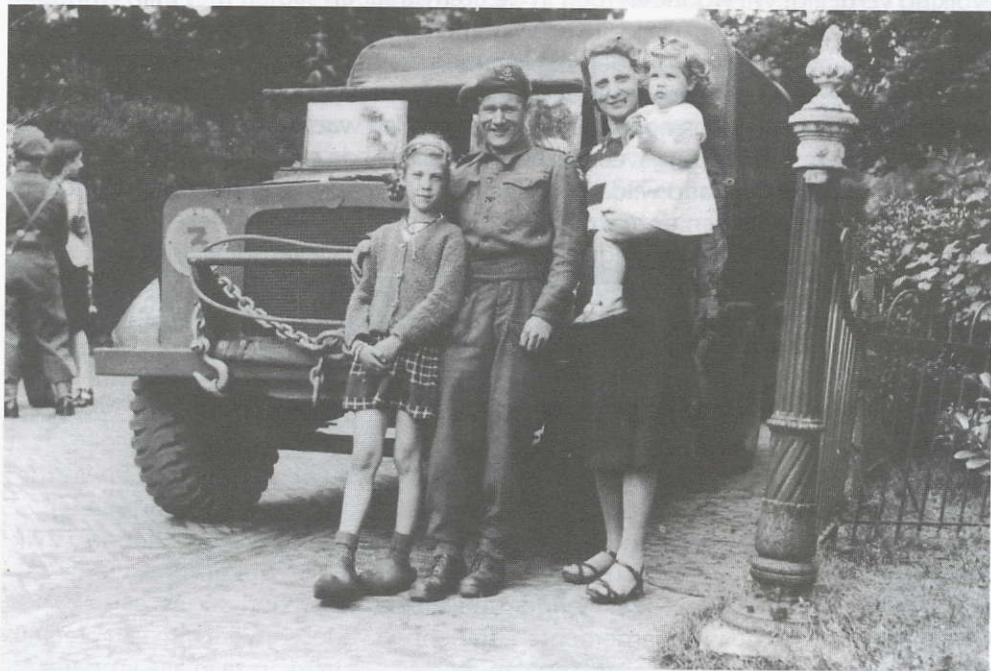
Ik was tien jaar, toen begin mei 1945 de Engelse bommenwerpers voedselpakketten uitwierpen op een terrein achter De Naald. Met toestemming van de Duitse bezetter werden deze pakketten verzameld en zo eerlijk mogelijk onder de hongerige Baarnse bevolking verdeeld. Wij woonden toen in de Bremstraat en samen met mijn twintigjarige broer, besloten we een kijkje te gaan nemen. Misschien zouden we zelfs een pakket kunnen bemachtigen. Onderweg kwamen we twee jongens met mandjes tegen. We vroegen of ze voedsel hadden gevonden, maar zij gaven geen antwoord en mompelden wat binnensmonds. Ze gedroegen zich wat vreemd. Het bleken twee Duitse soldaten te zijn van ongeveer zestien jaar, die op de vlucht waren en die de geallieerde linies in Hoogland wilden bereiken, om zich daar over te geven. Hongerig en in burgerkleren zwierven deze soldaten, die Herbert en Werner bleken te heten, al enige tijd in de buurt rond. Wij begrepen dat deze situatie levensgevaarlijk was. Als deserteurs (gevluchte soldaten) zouden zij door hun eigen troepen zonder pardon worden doodgeschoten, indien zij gevangen werden genomen. Maar ook de verzetsbeweging zou waarschijnlijk korte metten met ze maken. Wat moesten we doen? We besloten ze tot het donker was, te verstoppen in een schuurtje en intussen thuis advies in te winnen. Mijn vader, die evenals mijn twee oudere broers, in het verzet zat, vond de hele situatie bijzonder gevaarlijk. Hoewel we een groot risico liepen, besloot mijn vader toch te helpen. 's Avonds in het donker werden Herbert en Werner uit het schuurtje gehaald om in onze 'mooie voorkamer', die alleen zondags en bij speciale gelegenheden werd gebruikt, de nacht door te brengen. Als tienjarige, lag ik natuurlijk allang in bed, maar toch kon ik af en toe flarden van het gesprek uit de voorkamer opvangen. Ik hoorde de jongens huilen. Ze bleken hun ouders in Duitsland, bij de hevige bombardementen, te hebben verloren. Voorzien van eten en een kaartje met een sluiproute naar Hooglanderveen, vertrokken zij in alle vroegte. Mijn oudste broer was hun gids en bracht ze tot de Eem. Toen kwam de bevrijding. Wij hoorden niets meer van Herbert en Werner, maar waren toch vreselijk nieuwsgierig, hoe het was afgelopen. Mijn vader ging bij de geallieerden eens informeren. Het bleek dat beide jongens over de Eem waren gezwommen en zich nu in een krijgsgevangenenkamp in de buurt bevonden.

Toch is het verhaal nog niet afgelopen. Een tijd na de bevrijding besloten mijn ouders de boekenkast in de voorkamer eens op te ruimen. In de kast stond al jaren een mooie, grote, Statenbijbel. Toen zij de bijbel uit de kast namen, viel er een biljet van

vijf-en-twintig gulden en een briefje uit.

In dit briefje en door middel van het geld bedankten Herbert en Werner ons hartelijk voor de hulp, die hen onder zulke gevaarlijke omstandigheden geboden was.

We hebben verder nooit meer iets van ze gehoord en het bewuste briefje is helaas verloren gegaan. ■

7 mei 1945

Een Engelse soldaat van het Duke of Wellington Regiment in gezelschap van mevrouw. T. Klein, echtgenote van fotograaf N. Klein met haar dochters Nicolien en Carla.

Deze foto werd gemaakt voor het huis van de fam. Klein op de hoek van de G.K. v.d. Heydenlaan en de Oude Utrechtseweg.

E. PEGTOL-WORMS:

Emmy Worms werd in 1938 in de Amsterdamse Cilliersstraat geboren. In 1942 kreeg het joodse gezin Worms een oproep voor een zogenaamde "tewerkstelling" in Duitsland. De ouders van Emmy vertrouwden het echter niet en besloten onder te duiken, een haast onmogelijke opgave in die tijd.

Aanvankelijk kwam het gezin in Beekbergen terecht, maar werd daar na korte tijd letterlijk op straat gezet. De toen vierjarige Emmy werd nu gescheiden van haar ouders en aan wildvreemde mensen- waarschijnlijk uit het verzet- meegegeven.

"Dat moet voor mijn ouders verschrikkelijk zijn geweest", zegt ze.

"Ik heb nu zelf kleinkinderen van die leeftijd."

Na allerlei onderduikadressen, die zij zich niet meer kan herinneren -op een verblijf in Gouda na- kwam ze in Baarn terecht, waarschijnlijk bij de familie G.Muts in de Gaslaan, die in het koetshuis van de villa London woonde.

De ouders van Emmy waren toevallig ook in Baarn terecht gekomen, onwetend van het feit dat hun dochter hier ook verbleef. Ze zaten ondergedoken bij de familie H.Hibbel in de Esdoornlaan 7. In 1943 kwam Henk Hibbel te weten, dat ook Emmy in Baarn verbleef en het gezin werd herenigd. De joodse naam Worms werd ingeruild voor van Baarle en hoewel de hele buurt op de hoogte was en de "familie van Baarle" gewoon op straat kwam, zijn ze nooit verraden. Het echtpaar Hibbel, dat zelf vier kleine kinderen had, liep een enorm risico. Het moet een haast onmogelijke opgave geweest zijn negen mensen in het veel te kleine huis onder te brengen. Emmy herinnert zich nog de razzia's.

Via een luik in de keukenvloer vluchtten we in een daaronder gegraven kuil. De angst bij het horen van de snauwerige Duitse stemmen en het gestamp van de laarzen boven ons, zal ik nooit vergeten. Nog steeds schrik ik bij het horen van de Duitse taal. Op een keer moest ik aan mijn amandelen geholpen worden. Dat moest stiekem gebeuren en ik kon niet in het ziekenhuis blijven. Na de operatie moest ik lopend naar huis. Dezelfde nacht was er een razzia.

Toen de vlag op de gasfabriek werd gehesen, als teken van onze bevrijding en de feestelijkheden op straat begonnen, was er voor ons weinig reden tot blijdschap. Mijn ouders vertelden me, dat ik Worms heette en geen van Baarle. Ik begreep het niet en zei: "Ik wil geen Worst heten." Eigenlijk vond ik de tijd vlak na de bevrijding nog erger dan tijdens de oorlog.

Van het Rode Kruis kregen we officieel het bericht, dat bijna onze hele familie was vermoord. Van de twee zusters en twee broers van mijn moeder overleefde slechts één tante de kampen.

Na ongeveer drie weken kregen we een huis toegewezen van een vroegere N.S.B.-er op de Verlengde Dalweg 19. (nu Berkenweg) De omwonenden hadden het meeste

huisraad uit dit huis "bewaard". Voor de schamele resten moesten mijn ouders f 1400.-betalen. In die tijd een enorm bedrag, dat ze niet konden opbrengen.

Mijn vader, die voor de oorlog verkoper bij Gerzon was geweest, kon geen baan vinden en we waren vreselijk arm. Elke hulpverlening ontbrak.

Toen mijn ouders naar hun vroegere huis in de Cilliersstraat in Amsterdam gingen om te kijken of er nog iets van hun eigendommen terug te vinden was, zei de nieuwe bewoonster, die toevallig ook van Baarle heette: "U mag blij zijn, dat u er nog bent" en smakte de deur voor hun neus dicht. Mijn vader zag onze spiegel in de gang hangen, maar kreeg niets terug.

Ik had astma en was ondervoed. Op aanraden van onze huisarts, dokter Heybroek, werd ik in 1946 via het Rode Kruis voor drie maanden naar Zwitserland gestuurd en later nog eens drie maanden naar het Bio-vakantieoord in Bergen aan Zee.

Weer was ik van mijn vader en moeder gescheiden. Na de terugkomst uit Zwitserland sprak ik tot schrik van mijn ouders Duits.

Hoewel mijn moeder me op ons onderduikadres een beetje had leren lezen, had ik natuurlijk ook een grote leerachterstand opgelopen en bleef in de tweede klas prompt zitten. Aan mijn Zwitserse gastouders en aan de familie Hibbel heb ik nog steeds hele goede herinneringen. Hoewel de ouders overleden zijn, heb ik nog altijd contact met hun kinderen. ■

Trijntje Koelewijn-ter Beek en Grietje Koops uit Bunschoten met hun bevrijder.

Gedicht Winter 1944-1945

*Holland sjouwt met oude fietsen
's Morgens vroeg voor dag en dauw
Naar het land en naar de boeren
Door de regen, wind en kou
Hier een handkar, daar een wagen
Steeds maar sjouwt men moedig door
Zijn we allen niet de leden
Van het hongerlijderskoor.*

*Boertje, heb je soms wat rogge?
Boertje, heb je soms wat spek?
Boertje, heb je soms wat tarwe?
Beste man, ik heb zo'n trek!
Boertje, heb je soms wat boter?
Boertje, heb je soms wat kaas?
Geef me gauw een mudje piepers,
Dan blijf ik m'n maag de baas.*

*Holland ruilt z'n beste spullen
Alles wat ze missen kan
Gouden tientjes, peterolie.
Onderbroek en koekenpan
Want het geld van Rost van Tonningen
Is volkomen van de baan
Niemand die het nog wil hebben
Met die rommel is 't gedaan.*

*Nu geen man zich durft vertonen
Op de openbare weg
Zijn het de Nederlandse vrouwen
Die men ziet langs weg en steg
Ferre vrouwen, stoere zwoegsters
U gedenk ik in dit lied
Iedere man zal U bewonderen
Als hij U aan het sjouwen ziet.*

R.J.E.LUIKINGA-GEYTENBEEK:

Maandenlang trokken de mensen op hongertocht vanuit het westen door onze Hoofdstraat over de Eemweg richting het oosten en noorden en ook weer terug. Toen de "Ijssel dicht was", zo noemde men het verbod nog langer de Ijsselbrug over te steken, verminderde de mensenstroom.

Wij kinderen, uit onze straat, wilden ook iets bijdragen aan de huiselijke nood en gingen melk halen op de Eemdijk. Het zal zo begin april 1945 geweest zijn, dat we een onderstel van een oude kinderwagen met daarop een soort kist gemonteerd, richting Eemdijk trokken. De eerste dagen ging het goed. Met een stuk of vijf, zes kinderen trokken we om beurten het karretje met daarin alle soorten flessen waar maar melk in paste. Meestal kregen we karnemelk en die kostte een dubbeltje, maar af en toe was er ook volle melk bij. Die karnemelk was ook niet slecht, want mijn moeder karnde ze na en dan had je toch nog wat boter over.

Het moet zo ongeveer op 15 of 16 april geweest zijn, dat we 's morgens weer richting Eemdijk trokken en tegen de stroom Duitsers inliepen, die al enige dagen vanuit de richting Nijkerk over de Bisschopsweg, Eembrugge, Eemweg, Hoofdstraat met paarden en wagens aan het terugtrekken waren. Ze vluchtten allen richting Westen en sleepten van alles mee. Dat zagen we wel, maar wij interesseerden ons alleen voor melk.

Het was die morgen toch anders dan anders. Er waren voortdurend vliegtuigen in de lucht en we hoorden daar bij Eembrugge ook schieten. Of we het gevaar nu niet wilden zien, of dat de waarheid niet tot ons doordrong, we liepen gewoon door. Ach, die Duitsers waren op de vlucht, dus zou het wel gauw vrede zijn.

Bij de Eembrug aangekomen, lag links van de oprit een paard, doodgeschoten vanuit de lucht. De wagen met druk gebarende Duitsers stond er naast. Wij liepen gewoon door, wat ging ons dat aan? Over de brug gingen we links af de Eemdijk op. We zagen nu ook de vliegtuigen over de Bisschopsweg duiken. De daar rijdende wagen werd beschoten. De Duitsers vlogen naar beide kanten de sloten in. Ik heb nooit gehoord of daarbij nog slachtoffers gevallen zijn. Wij waanden ons veilig, want waar wij liepen waren geen Duitsers. Tot er een vliegtuig dook en begon te schieten. Ik begreep niet, waarom er geschoten werd, dat kon toch niet voor ons zijn? Met mijn kinderlijk onverstand liep ik de dijk op om te zien wat daar aan de andere kant van de Eem wel dreef, wat zo beschoten werd. En, ja hoor, een vrachtschip met een rood kruis erop. Gelijktijdig werd ik toegeschreeuwd, door de bewoonster van het huis rechts van de dijk, dat ik naar beneden moest komen omdat het veel te gevaar-

lijk was. Uit het achterraam van het huis keken we op de Bisschopsweg. Daar stond een auto in brand. Of we nu nog niet beseften, dat het buiten levensgevaarlijk was? Nee dus, want toen de vliegtuigen weg waren, gingen we weg met de waarschuwing direkt naar huis te gaan, maar we gingen verder. Bij de een of andere boerderij kregen we ieder nog wat melk en we werden weer gewaarschuwd terug te gaan. Dat deden we. Bij Eembrugge gekomen liepen er Duitsers op de weg, die ons wenkten naar de boerderij van Teus Schimmel te gaan. Ze riepen iets van "Fleisch". Op de deel van de boerderij stonden alle mogelijke kuipen en teilen en alles lag vol vlees, botten en bloed.

Teus Schimmel kenden we wel, dus bang waren we niet. Of we maar vlees wilden uitzoeken, dan konden we het meenemen. Wat de anderen uitzochten weet ik niet meer, maar in mijn kinderogen was een paardepoot (been) iets groots, al zat er amper vlees aan, dus koos ik de poot. Het kon maar moeilijk in het karretje en 't stak er aan beide zijden ruimschoots overheen.

Wij richting huis, maar op de hoogte van Rietdekker Fransen aangekomen, kwamen die vliegtuigen weer terug en scheerden al schietend over de terugtrekkende Duitsers op de Eemweg. Daar we tussen de Duitse wagens liepen, begonnen we het toch wel gevaarlijk te vinden. We lieten het karretje met melk en vlees staan en vluchtten omhoog de dijk op onder een meidoornstruik, die langs het fietspad stond.

Natuurlijk kon die struik ons niet beschermen. Hij prikte ontzettend. Terwijl we daar lagen en naar ons karretje keken, zagen we de melk er onderuit sijpelen.

Hoeveel flessen er over waren weet ik niet meer, maar ik had geen melk meer, wel een "poot", waarmee ik triomfantelijk thuis kwam bij zeer verontruste ouders, want die hadden in angst gezeten door die beschietingen.

Een dag of wat erna, werd de Eemweg afgesloten en niemand mocht meer richting Eem. We dachten, dat onze bevrijders aan de andere kant van de Eem lagen.

Hoe het met die "poot" afliep? Wel, die werd in stukken gehakt en gezaagd.

Mijn tante, die een groot gezin had, had ergens bruine bonen gekregen. Goed, botten en bonen werden verdeeld, en er werd een soort soep van getrokken. De bonen bleken zeer overjarig te zijn, want ze werden niet goed gaar. Op de soep dreef ontzettend veel geel vet en twee families waren na het eten daarvan ziek, want zoveel krachtvoer ineens verdroeg geen mens in die dagen. ■

8 en 9 mei 1945.
Duitse troepen op de Biltseweg bij de Praamgracht, waar ze hun wapens en munitie gaan inleveren.

Terugtrekkende Duitse troepen op de hoek van de Amsterdamsestraatweg en de Biltseweg.
Een andere Duitser, Christoffel Pullmann, kijkt toe.

Ingeleverde wapens en munitie van de Duitsers langs de Biltseweg.

L. HILHORST, C. VAN GARDEREN EN DE HEER B. KUYER:

Bevrijding op het Zuidereind

In de chaotische dagen rond de bevrijding kon het gebeuren dat de ene plaats al bevrijd was en de andere nog niet. Baarn was reeds bevrijd door de geallieerden, terwijl het gebied aan de overzijde van de Eem, het Zuidereind, nog zuchtte onder de Duitse laars. Daar kwamen opmerkelijke gebeurtenissen uit voort.

Eén van de meisjes Van Garderen had vlak voor de bevrijding rood-wit-blauwe mutsjes voor haarzelf en haar zusjes gehaakt. Als ze nu naar Baarn gingen, moesten ze gedurende de overtocht op de nog door de Duitsers bezette pont het mutsje diep in de zak weggestopt houden. Aangekomen in het dorp konden de meisjes vrijuit met de mutsjes pronken, terwijl ze op de terugtocht naar huis weer af gingen.

"Mijn moeder hing de vlag uit ondanks de nog gewapende, ingekwartierde Hermann Göringtroepen", vertelde Loes. "Deze soldaten gingen daarop flink tekeer: schelden en schreeuwen. Eén van de Duitsers had een oogje op mijn zusje en kwam daarom iedere dag een broodje brengen, maar bij het zien van het rood-wit-blauw was zijn gulheid snel over."

Ben, bij de bevrijding nog een jongen van tien jaar, herinnert zich het over en weer schieten van geallieerden en Duitsers. "Eens was de pont van mijn vader helemaal vol met Nederlanders, toen er net geallieerde vliegtuigen laag over kwamen vliegen. Iedereen op de pont was erg bang, maar gelukkig zagen de vliegers blijkbaar dat het geen Duitsers waren en bleven de passagiers voor beschietingen bespaard." Ben weet ook nog dat, voor de bevrijding, Baarnaars met behulp van een lange lat met een spijker eraan, probeerden aardappelen en witte kool te stelen van afge-meerde binnenschepen.

Bruiloft en begrafenis

Ondanks de spannende gebeurtenissen ging het leven gewoon door. 4 Mei 1945 was op Grimmestein (aan het Zuidereind) wel een bijzonder gedenkwaardige dag, want toen was het echtpaar 25 jaar getrouwd. 's Morgens ging de familie onder Duitse begeleiding naar de Nicolaaskerk.

Ondanks de bezetting wilde mevrouw toch een klein feestje geven, maar de Duitse ingekwartierden hielden de keuken extra lang in gebruik, zodat er van feestelijk koken weinig terecht kon komen. Een onderduiker die te boek stond als knecht, ging bij het

schemeren de luiken sluiten volgens voorschrift: er mocht geen licht zichtbaar zijn en merkte toen het afschieten van lichtkogels op. Klaarblijkelijk geallieerde seinen. De Duitsers raakten in paniek en wilden de bruiloftsgasten (voornamelijk burens) niet meer laten gaan. Na enige uren van spanning besloten de Duitsers ze toch maar te laten vertrekken, echter onder hun begeleiding.

Op 7 mei was de begrafenis van mevrouw Kuijer-Stalenhoef, die aan tuberculose was gestorven. Via de Eembrug werd de overledene, op een handkar, naar haar laatste rustplaats gebracht. Zij liet twaalf kinderen na. De bedroefde stoet kwam op haar weg naar het kerkhof natuurlijk veel feestvierenden tegen, die uitbundig hun bevrijding aan het vieren waren.

Een gevaarlijk spelletje

Nederlandse jongens, waaronder het broertje van Loes Hilhorst, hadden Duitse uniformen en zelfs een geweer gevonden. "Waarschijnlijk achtergelaten door soldaten die het veiliger vonden in burgerkleding te vluchten", vertelt Loes, terwijl zij eraan terugdenkt. "De jongens trokken de uniformen aan en speelden vol overgave "oorlogje". Helaas dachten Canadezen dat het echte Duitsers waren. Zij konden nog net van het beschieten worden weerhouden." Erg vreemd was deze vergissing niet, want de Nazi's stuurden het laatste oorlogsjaar zeer jonge soldaten naar het front.

De bevrijding

Terwijl Loes er eens goed voor gaat zitten, herinnert zij zich nog goed hoe zij een grote groep Duitse soldaten zag fietsen, op hun terugtocht. Niet alleen gevorderde fietsen namen zij mee, ook veel andere geroofde spullen, waaronder vee. Het vervoer van deze dieren hield natuurlijk wel op, dus lieten de Duitsers een hoeveelheid vee in Baarn achter, op het land van Haarman (tussen de Tromplaan en de Eem). Later zouden de Canadezen de koeien melken en deze melk uitdelen onder de burgerij. Behalve vee namen de Duitsers ook andere kostbaarheden mee, zoals schilderijen en radio's. Cor van Garderen weet te vertellen dat een Zuidereindbewoner met de bijnaam Piet Plak, zo'n gevorderde radio had gestolen. Uit angst voor Duitse represailles besloot hij naar de in Baarn gelegeerde Canadezen te gaan. Kort daarop zijn de Canadezen met pantservoertuigen naar het Zuidereind getogen om daar nog gelegeerde Duitsers te ontwapenen. Ben weet dat het op Hemelvaartsdag was, zodat men kan zeggen dat het Zuidereind op Hemelvaartsdag bevrijd is! ■

*Tank Squadron op de voormalige kolenopslag van P. Groenhuyzen bij het Baarnse station.
Het betreffende squadron maakt deel uit van het Canadian Armoured Corps, onderdeel van het
Ontario Regiment.*

G.BEUKEN:

Herinneringen van een melkhalertje 1945

Wij woonden in de Tromplaan aan de buitenkant van het dorp Baarn. Oma, moeder, vader, de drie oudsten en de drie jongsten. De drie oudsten, mijn twee oudere zusters, Tiemie, Els en ik, Gétje Beuken, 13 jaar.

Mijn taak was de melkverzorging, dat wil zeggen, wij mochten bij een aantal boeren om de zoveel dagen een liter melk halen. Ik haalde de volle literfles op en bracht een lege fles mee. Drie liter - drie boerderijen. Ik mocht over de Eem melk halen, bij Hilhorst en Brouwer aan het Zuidereind - dat was twee liter - maar hoe deed je dat?

Ik liep van de Tromplaan, door de Heemskerklaan naar de Molensteeg. Die liep van het huis van de stucadoor, Koops, achter de wasserij van Blijveld langs, langs de Eem. De Molensteeg was een smal weiland, de verhoging waar de molen had gestaan was er nog te zien. Aan het eind van de Molensteeg lag een ijzeren roeiboot, die ik mocht gebruiken om naar de overkant van de Eem te roeien. De boot lag in het riet en het was zaak zo snel mogelijk over te steken naar een rietveld aan de overkant van de Eem, want de moffen waren er niet van gediend dat op de Eem gevaren werd. Ik heb wel van woede in die zware bak zitten janken als ik niet goed tegen de wind op kon komen.

Aan de overkant schoof ik de boot in het riet, zodat hij niet zichtbaar was en knoopte hem vast. Er was een paadje door het rietveld en dan vlug de dijk over.

Aan de andere kant van de dijk was je onzichtbaar voor de uitkijkpost in het torentje van het zwembad van ome Tijmen de Ruig.

Toen ik het een keer in mijn stomme kop haalde om op de dijk te kijken werd er door een hufter van een mof op mij geschoten, twee maal. Ik ben dat mijn hele leven niet vergeten. Dan scharrelde ik het Zuidereind en de Krachtwijkerweg af om bij de boeren mijn derde liter te bietsen en te betalen. Ook daar ligt een ervaring die mij mijn verdere leven bij zal blijven.

Als kleine jongen vond ik de vliegtuigen van de Engelsen prachtig. Ik zie drie mosquito's in formatie boven mijn hoofd, ik zie ze uit elkaar kantelen, ze duiken naar beneden. Dan zie ik dat er een stoomtrein rijdt. Ze vallen de stoomtrein aan!

Boordmitrailleurs ratelen, ik zie mensen wegrennen en vallen. Ik laat me langs de slootkant zakken en druk huilend mijn oren dicht.

Heel, heel lang heb ik overvliegende vliegtuigen niet kunnen verdragen. Om op het verhaal terug te komen, ik klop bij een van mijn klanten aan. De boerin komt naar buiten en zegt: "Ach jong, blijf toch hier, de Canadezen komen er aan. Er was een scoutcar langsgekomen."

Maar ik vond dat ik dat niet kon doen. Ik maakte dat ik zo snel als ik kon naar de boot

terugkwam. De volgende morgen lagen de Canadezen aan de overkant van de Eem en kwam de oorlog - na een beschieting van Baarn - tot een eind. ■

J. SJOERDS:

Wachten op de bevrijder.

Al dagenlang circuleerde het gerucht: Zij kwamen er aan, de bevrijders. Hoe wij dat wisten? Van 'Radio Oranje'. Zelf hadden wij geen radiotoestel meer, maar de burens wel. Als er iets belangrijks aan de hand was, dan klopte de buurman op de muur. Via de achtertuinen glipten wij de keukendeur binnen om samen naar de berichten te luisteren. Na afloop slopen we, ook weer ongezien, naar ons eigen huis terug. Zij waren dus in aantocht, maar niemand wist precies wanneer zij zouden komen. Toen, plotseling was het zover. Alle tekenen wezen er op dat zij vandaag, hooguit morgen, Baarn konden bereiken.

Het was op een maandag, en mooi helder weer. In huis kon ik het niet langer uithouden. Ik moest naar buiten. Wat ik precies verwachtte weet ik niet, maar ik voelde dat ik er bij moest zijn. Dit werd een dag, die ik de rest van mijn leven zou onthouden. Een dag die ik alléén, in m'n eentje, wilde beleven. Ik ging op pad, van de Celebesstraat door het bos, naar ... ja, waar naar toe eigenlijk? Het bos rook naar voorjaar, ontluikende lente, sprankelende energie, een nieuw begin. Bij de kruising 'Oranjeboom' hield ik stil en wachtte, roerloos, gespannen. Ik heb geen idee hoe lang ik daar heb gestaan. Ik stond daar maar en spiedde de wegen af. Plotseling hoorde ik een geluid dat ik absoluut niet kende. IJzingwekkend, een aanhoudende toon die sterker en sterker werd. Toen zag ik ze, de bevrijders: een regiment Schotten, compleet met kilt en kniekousen, kwam de weg afmarcheren. Blazend op, wat ik later begreep, doedelzakken. Als aan de grond genageld bleef ik staan kijken, helemaal in de ban van het schouwspel. Diep onder de indruk van die beklemmende klanken. Pas toen de Schotten uit het zicht verdwenen waren, kwam ik weer 'op aarde terug'. Met bonzend hart ben ik naar huis gegaan, ik had ze gezien, ik had ze zelf gezien! Nu, vijftig jaar later, kan ik nog steeds niet onder woorden brengen wat er toen door me heen ging. Wel werd bewaarheid wat ik toen al voelde: bevrijdingsdag was een dag om nooit te vergeten. ■

W I. VAN ASCH VAN WIJCK-HUNEUS:

Stampot met sigarettenpeuken.

Wij, dat wil zeggen mijn ouders, mijn broer, mijn man, mijn schoonmoeder en ik, woonden op 'Villa Nova', een grote vrijstaande villa aan de Koningsweg. Apart van de villa stond het koetshuis, ruim genoeg om een paard en koets in te zetten. Met van die hoge, brede deuren en een bovenverdieping met bedsteden. Behalve de familie was er ook nog 'Tante Greet' een evacuée uit Wageningen, een hulp in de huishouding, en vier onderduikers die bij de burens woonden, maar die 's avonds meestal bij ons zaten. Vanaf ons huis hadden we een prachtig uitzicht over de omgeving, en bovendien keken wij uit op het NS-station.

De villa was dan wel groot, maar we konden maar één kamer gebruiken. Het was een ontzettend strenge winter en het was onmogelijk het hele huis te verwarmen, want we hadden geen kolen en niet voldoende hout. Maar in die kamer stond een kachel voor de verwarming en om op te koken. Als verlichting hadden we één kaarsje. Zo brachten we vele avonden met elkaar door, pratend bij de kachel en lezend bij het kaarsje. In de kruipruimte, onder diezelfde kamer, bewaarden we de radio. Zo bleven we een beetje op de hoogte van wat er gebeurde. Dat primitieve leventje had nog best wat charme, er was saamhorigheid. We hielpen elkaar en leefden met elkaar mee. Maar wat echt erg was, was de honger. Op het laatst hadden we werkelijk niets meer te eten. Mijn moeder heeft ons nog eens gekookte tulpebollen voorgezet. Vijf-en-twintig gulden per zak kostten die dingen nog, een kapitaal in die dagen. Lekker was het niet, nee, maar het stond in je maag, dat wel. Die lucht, zoet en weeing zal ik nooit vergeten. Ja, de honger was het allerergste.

Daarom was het zo fantastisch dat we die jongens, soldaten, in huis kregen. Op een dag, begin mei, hoorden we ze aankomen. Tanks en auto's die over de Van Heutzlaan en de spoorwegovergang denderden. We holden de straat op naar het station om te zien wat er aan de hand was en toen zagen we, tot onze stomme verbazing, dat ze tanks gewoon op de perrons hadden geparkeerd. Er kwam iemand naar ons toe, een kwartiermaker waarschijnlijk, die vroeg of wij onderdak konden bieden. Dat was geen probleem, het huis was ruim genoeg. In het koetshuis werd de militaire keuken ingericht. Een aantal soldaten, maar vooral 'hoge pieten' gingen naar Hotel Zeiler en acht jongens van de 'Scottish Canadian' kwamen bij ons. Ik weet nog heel goed dat we na de eerste nacht vroegen hoe zij geslapen hadden. Er stonden op zolder maar vier bedden. Zij keken elkaar aan en toen ons.

Ze antwoordden: 'Wat denkt U? We hebben maandenlang in loopgraven gelegen, koud, nat, onder de blote hemel, nee, wij hebben heerlijk geslapen, hoor, gewoon met z'n tweeën in één bed.'

Defilé van de Canadese Nova Scotia Highlanders op het Stationsplein. Dit defilé had iedere avond plaats bij het strijken van de vlag.

Van de dames Zeiler kregen wij eten. Een regelrecht geschenk uit de hemel, hoewel het niet meer dan kliekjes waren. Vaak zaten er zelfs sigarettenpeuken en afgebrande lucifers in. Maar een kniesoor die daarop lette. Wij hadden zò'n honger dat werkelijk alles welkom was. Maar het lekkerste waren nog de toetjes. 'Onze soldaten' lieten hun dessert altijd voor ons staan en dat was smullen.

Wàt we nou precies gegeten hebben... ik zou het echt niet weten, blikvoeding natuurlijk, waarschijnlijk gestampt met Corned Beaf, want daarvan hadden zij een enorme hoeveelheid blikken, maar wat er verder in zat... geen idee.

Het was in ieder geval veel beter dan de zogenaamde soep die we uit de Centrale Keuken kregen, uren in de rij staan en als je aan de beurt was, dan was het net op. Daarna weer uren wachten voor een emmertje 'erwtensoop' veel water, weinig erwten. Afschuwelijk natuurlijk, maar we waren er wel gelukkig mee want het was tenminste iets. Heerlijk was ook de thee. Echte thee met melkpoeder en schèppen suiker. Wat ik niet door mijn keel kon krijgen waren de biscuits. Ik weet wel dat iedereen die harde dingen zalig vond, maar ik vond ze niet te eten. Maar ja, misschien kwam dat wel omdat ik zwanger was. Door mijn zwangerschap heb ik ook niet aan de feesten

in het dorp meegedaan. Mijn broer, die toen twee-en-twintig was, wel. Hij kon er prachtig over vertellen. Wat er allemaal gebeurde op de Brink en in Musis Sacrum. Het moet echt gezellig zijn geweest. Maar ik was al heel tevreden met de verhalen van de soldaten. We hebben wat afgepraat.

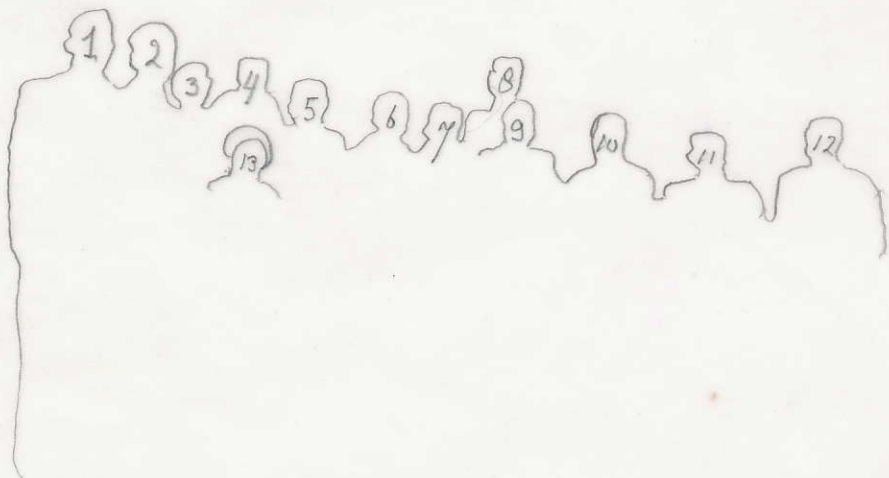
Ja, het was een leuke tijd, die paar maanden dat zij bij ons waren. Maar één keer zijn we boos op ze geweest, nou ja, boos... wisten zij veel...

Op een dag zagen wij dat ze de hond etensrestjes voerden. Eerst hadden wij drie honden, maar omdat we ze niet meer konden voeden, moesten we er twee laten afmaken. De laatste, een herder, was natuurlijk broodmager. Logisch dat die soldaten hem wat te eten gaven. Maar voor het koetshuis stonden kleine kinderen te kijken. Kinderen die nog veel en veel méér honger hadden dan die hond. Wij hebben die jongens toen vriendelijk, maar beslist, uitgelegd dat het geen pas gaf de hond te voeren terwijl die kinderen niets te eten kregen. Pas toen beseften zij, denk ik, hoe hoog de nood in Holland was en hoe dankbaar we waren voor hun komst, maar vooral, dat de bevrijding geen dag later had moeten komen. ■

Een groep van de B.S. (Binnenlandse Strijdkrachten) bij het huis van G.J.K. Lynden van Horstwaerde aan de Praamgracht. Van Horstwaerde bekleedde een hoge positie binnen de N.S.B. en was korte tijd burgemeester van Baarn.

*De spullen op de voorgrond, waaronder munitie, werden uit de vijver achter de villa opgevist.
v.l.n.r.: E. Riphagen, J.v.d. Berg, F. Rung, F. Koffrie, H. Smit, J. Grootveld, D. Lokman, W. v.d. Brink, R. v.d. Veer, P. Knoppen (met helm).*

- 1 EA Riphagen
- 2 J. v. d. Berg
- 3 ?
- 4 F. Rung
- 5 F Koffrie
- 6 ?
- 7 J. Smit
- 8 J. Grootveld
- 9 ?
- 10 D. Lokman
- 11 W. v. d. Brink
- 12 R. v. d. Veer

13. P. Knoppen

W.PETROV:

Bevrijd buiten Nederland

Zij zat in het verzet. En ze werd in 1944 opgepakt. Via de gevangenis in Scheveningen, waar ze verhoord werd, kwam ze in het vrouwenkamp Ravensbrück. Een doorgangskamp, de eindbestemming was Dachau. De weg naar de bevrijding was een weg vol angst, pijn en verdriet. 30 April werd ze door de Amerikanen bevrijd in een klein plaatsje Wolfrathshausen. Ze vertelt:

Toen de situatie voor de Duitsers uitzichtloos werd, zijn veel politieke gevangenen op last van Himmler op transport gesteld, met als doel om alsnog "vernichtet" te worden. Himmler wilde namelijk niet dat deze gevangenen in handen van de geallieerden zouden vallen.

Ik en een aantal andere vrouwen vertrokken lopend en in lompen gehuld door de Alpen naar onze eindbestemming Innsbrück.

De bevolking in de plaatsjes waar wij doortrokken was vijandig jegens ons, zij scholden en gooiden met rotte tomaten, aardappelen enzovoorts.

In het plaatsje Wolfrathshausen mochten wij van een boer op een hooizolder slapen. 's Morgens weigerden we verder te gaan. We waren te moe, te stijf van de kou en onze voeten waren zò stuk gelopen, we konden en wilden geen stap meer verzetten. Omdat de commandant niets kon doen "ohne befehl" zond hij iemand voor een order naar München. Echter de Amerikanen hadden München bezet en de Russen waren van de andere kant in aantocht. Toen dit bericht de commandant bereikte ging hij er als een haas vandoor en de boer legde snel een witte vlag op zijn dak en slachtte een varken voor ons.

Wij werden uiteraard ziek van deze maaltijd, wij hadden maanden honger geleden. Op 30 april landden de Amerikanen in het bergachtige gebied, alle bruggen waren namelijk door de Duitsers opgeblazen. We kregen meer bewegingsvrijheid en woonden in een barak aan de Iser. Het wachten was op het herstel van de bruggen, waardoor vervoer weer mogelijk zou zijn.

Het verblijf kenmerkte zich door gesprekken met de Amerikanen en de mogelijkheid te kopen wat we nodig hadden. De gesprekken gingen over "Thuis". Een jonge soldaat vroeg zich huilend af, waarom hij in Europa moest vechten voor een land, dat niet van hem was. Waar hij zelfs dood kon gaan. Hij wilde leven met zijn verloofde, thuis. Bij het "kopen" van de hoogst noodzakelijke dingen stuitte we op een magazijn dat tot de nok toe gevuld was met schoenen. Schoenen die we hard nodig hadden. We liepen al maanden op blote voeten. Met behulp van het Rode Kruis kwamen

we in Zwitserland. We werden ontluisd en konden douchen. Nonnetjes reageerden geschokt, omdat we ons zonder gêne ontkleedden. Wij kenden geen gêne meer, dat was ons afgeleerd in gevangenschap. Daar werden we gedwongen om ons te ontkleeden.

De terugtocht naar Nederland ging verder via Lyon en Brussel. In Oudenbosch zetten we voet op Nederlandse bodem. De Irene-brigade heeft ons naar het Noorden gesmokkeld. Gesmokkeld, omdat men bang was dat gevangenen besmettelijke ziekten over Nederland zouden verspreiden.

Op een vrachtwagen met zakken aardappelen, bestemd voor de uitgemergelde bevolking van Amsterdam, mochten we meerijden en bij een controle zouden we onder de aardappelen moeten duiken. Zo kwam ik thuis. Ik was bevrijd. ■

H.G. GEERTSMA-VAN HELVOORT:

Ik was 14 jaar. Wij, vader, moeder en elf broers en zusters, woonden op de boerderij van mijn ouders de "Dommelhoeve", een grote boerderij aan de Dommel.

Een kwartier gaans van St.Oedenrode, in Noord-Brabant.

Op 16 september 1944 waren we op het land aan 't aardappelrooien. Er kwamen twee geallieerde vliegtuigen laag overvliegen. We zagen de bommen vallen, bestemd voor het munitie-depot van de Duitsers in St.Oedenrode. Ze misten. Wij kropen van angst achter de gevlochten aardappelmanden. Een vliegtuig werd neergeschoten.

Het stortte neer achter in onze tuin. Dat gaf een grote afdruk in het gras.

Een vlieger redde zich met de parachute en werd gevangen genomen door de Duitsers. Een andere vlieger kwam om. Zijn parachute ging niet open.

De volgende dag, 17 september, een prachtige zomerse zondagmorgen, zaten we om tien uur in de Nederlandse Hervormde koptorenkerk in St.Oedenrode.

We luisterden naar de preek. Die ging over de tekst: "Wie in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten." Heel toepasselijk. Er tussendoor klonk het geronk van vele overkomende geallieerde vliegtuigen. Ze bombardeerden de brug in Son, naar later bleek. Het sidderde en schudde in de kerk. Het was een hels lawaai. De mannen gingen buiten kijken wat er gaande was. Het was toen ongeveer twaalf uur. Een prachtig gezicht. Vele, vele, vliegtuigen, zweefvliegtuigen en parachutisten!

Onze bevrijders werden gedropt om via Veghel richting Arnhem door te stoten. Het waren Engelsen en Canadezen, die met allerlei materiaal de landing bij Arnhem moesten versterken.

Om ongeveer drie uur verschansten de geallieerde troepen zich bij onze boerderij. Ik zag een gewonde militair die op een brancard werd afgevoerd. De Duitsers vuurden van achter onze boerderij naar de geallieerden, die de doorgaande wegen richting Veghel en Arnhem probeerden vrij te maken, om snel te kunnen doorstoten. De Duitse kogels en granaten vlogen door onze boerderij en troffen ons paard, enkele koeien en de bok van m'n broertje. Granaatscherven lagen op onze bedden in de slaapkamers. Vader en mijn broers vulden grote jute-zakken met zand en legden die voor de kelderraampjes om ons te beschermen, want we zaten met z'n veertien in de kelder, onze schuilkelder, met appels als eten.

We zaten in de frontlinie. Omliggende boerderijen waren door de Duitsers in brand gestoken. Ons gezin moest vluchten naar de pastorie van St.Oedenrode. Vader en twee broers bleven op de boerderij, om op te letten en de koeien te melken.

Mijn zieke broer werd op het melkwagentje vervoerd. Dat was gevaarlijk, want mijn beide broers, die het melkwagentje duwden, werden beschoten door de Engelsen. Een kogel raakte mijn broer, maar ketste af op zijn bretelgesp. Ze doken een sloot in om dekking te zoeken en zwaaiden, en zwaaiden met een witte zakdoek. Onze

bevrijders dachten dat ze Duitsers waren met een munitie-karretje. Vanuit de pastorie keken we 's morgens eerst of onze boerderij er nog stond.

Na zes weken trokken de Duitsers zich terug achter de Maas. Het werd bij ons weer veilig. Nu waren we echt vrij. Nog steeds ben ik bang voor soldaten. Vooral als ze helmen op hebben. Ook het geknal met oud en nieuw vind ik vreselijk. Het doet me weer aan die tijd terugdenken. Wat een geluk dat we allemaal gespaard zijn gebleven en dat we weer terug konden naar onze boerderij. ■

Na het vertrek van de Engelse troepen op 18 mei 1945 kwamen de Canadezen, die hier tot januari 1946 zouden blijven. Op deze foto zien we het Baarnse spoorwegpersoneel met de North Nova Scotia Highlanders.

DE BEVRIJDING VAN NEDERLANDS-INDIE

Vijftien augustus 1945 capituleerde Japan.

Nederlands-Indië, sinds acht maart 1942 bezet door de Japanners, was vrij.

In de Japanse internerings-kampen voor vrouwen en kinderen en in de krijgsgevangen-kampen werd dit bericht vaak pas veel later bekend gemaakt.

Zeventien augustus 1945 had Soekarno Indonesië onafhankelijk verklaard.

Toen men in de kampen uiteindelijk officieel hoorde, dat men vrij was, werd er direct bij gezegd, binnen het prikkeldraad te blijven. Dit gebeurde op last van de Britse Admiraliteit, bij monde van Lt. Generaal Sir Ph.Christison, bevelhebber der geallieerde strijdkrachten in Nederlands-Indië.

De Engelsen hadden de Japanners opdracht gegeven de kampen te beschermen tegen de vijandige republikeinen van Soekarno, de "pelopors" (extremisten) zoals ze genoemd werden. Zo was onze onderdrukker onze beschermer geworden.

Het begin van de Indonesische revolutie, beter bekend als de bersiap (zuivering) periode, was begonnen. Een tijd van grote onrust en woelingen. Van een bevrijding uit de kampen was geen sprake. Er was een gezagsvacuüm en over en weer beging men onbeschrijflijke wreedheden; er heersten chaotische toestanden, die de eerste politionele actie in 1947 tot gevolg had.

Na een tweede politionele actie in december 1948 werd Indonesië tenslotte in december 1949 een zelfstandige staat.

Hierna vertellen drie Baarnaars hoe zij hun "bevrijding" uit de kampen beleefden.

L.J. Stomp

L.J. STOMP:

Ik zat in het jongenskamp Baros te Tjimahi, vlakbij Bandoeng. Het was eind augustus 1945 en al wekenlang ging het gerucht, dat de Jap gecapituleerd zou hebben.

Op 25 augustus, na het ochtendappel, vlogen er plotseling twee Engelse Mitchell bommenwerpers over het kamp. Er werden voedselpakketten en pamfletten uitgeworpen. Op de pamfletten stond, dat de Jap zich 15 augustus had overgegeven, maar dat we in de kampen moesten blijven, totdat de Engelsen ons zouden bevrijden. De Japanners zouden ons zolang beschermen tegen de in opstand gekomen Indonesiërs, die zich 17 augustus onafhankelijk hadden verklaard. De Hei-Ho soldaten (door de Jap opgeleide Indonesische hulp-soldaten) werden vervangen door Japanse militairen. Ook kregen we ineens meer te eten: dubbele porties. Iemand aan de overkant van onze barak, kon zich niet beheersen. Hij at te veel, werd in 't hospitaal opgenomen en stierf.

Ik voelde me leeg en verdrietig en begreep 't allemaal niet goed. Het ging zo snel en onverwacht. Een maand tevoren, 27 juli, had ik m'n jeugdvriend en slapie Henk begraven. "Waarom heeft-ie 't niet nog iets langer kunnen volhouden?", dacht ik maar steeds.

Toen wij in augustus '43 samen uit Tjideng vertrokken, op transport met onbekende bestemming, beloofden we onze moeders, dat we goed op elkaar zouden passen en dat we flink zouden zijn. We waren toen 15 jaar. Ik was een week ouder dan Henk en we vierden altijd samen onze verjaardag. We hadden heimwee en huilden wel eens stiekem samen als niemand het zag. We praatten veel over vroeger. Het was ons steeds gelukt samen te blijven. Zelfs tijdens de twee transporten naar weer andere kampen. Hoe moest ik 't straks z'n moeder vertellen? Zou ik haar nog wel durven zien? Zou ze me kunnen verwijten dat ik nog leefde?

En mijn vader dan? Waar zou hij zijn? Ik had hem drie jaar en vier maanden niet gezien. Hij was krijgsgevangen en er waren geruchten, dat er transportschepen vol krijgsgevangenen, onderweg naar Birma en Thailand, getorpedeerd zouden zijn. Misschien zat hij wel in Thailand, of misschien...? Ik durfde er niet aan te denken dat hij dood kon zijn, want ik miste mijn vader meer dan mijn moeder.

Op 2 september 1945 kreeg ik een kaart van het rode kruis. Er stond op dat mijn vader nog leefde en in een kamp in Bandoeng zat. Vlakbij dus. Ik had 't gevoel alsof de wereld opnieuw voor mij open ging. Ik hield 't niet meer uit in ons kamp en wilde direct weg. Maar hoe? De volgende dag deed ik, wat al veel jongens voor mij gewaagd hadden. Ik liep gewoon 't kamp uit. De poort door en weg, op zoek naar mijn vader. Het was wel een angstig moment bij de poort, want daar zat nog steeds de Japanse wacht om ons te beschermen. Zouden ze me terug roepen?

Omdat ik niet gebogen had? Maar ze deden niets, wat ik eigenlijk wel wist, maar toch....

In Bandoeng heb ik de hele dag rondgezworven met nog andere zoekende jongens. Dat gaf wel steun. Links en rechts vragend. Ik had een pasfotootje van hem uit 1940. Eindelijk was er een baardige man die zei dat hij Stomp kende. In die en die barak daar en daar. Ik zag vele vele mannen, maar niet mijn vader. Ik begon te twijfelen. Volhouden zeiden de anderen. Hij ziet er vast heel anders uit dan toen. Eindelijk bracht een man mij bij hem, die mijn vader was. We herkennen elkaar eerst niet. Was dat 'm nou? Die baardige, magere man in zo'n gelapte, vieze korte broek? Bloot bovenlijf met al die ribben? Verstopt achter z'n warrige baard? Toen floot hij ons familiefluitje en toen wist ik het zeker. Ik mocht hem eerst niet aanraken, want hij had klerenluis, maar dat kon mij niets schelen, want wij hadden wandluis. Ik kreeg weer een veilig gevoel.

We hebben erg aan elkaar moeten wennen. Na een paar dagen regelen, zijn we samen op weg gegaan naar Batavia, om mijn moeder te zoeken. Ze zat toen in Tjideng. Ze zat er nog; weliswaar in 't hospitaal met dysenterie en beriberi, maar ze leefde. Het was er een onbeschrijflijke chaos. De oorlog had niet veel langer moeten duren, wist ik later. In 1992 was ik weer in Tjimahi. Ik stond op 't ereveld Leuwigajah bij 't graf van Henk. Samen met hem voelde ik mij voor 't eerst bevrijd. Ik hoefde mij niet schuldig te voelen.

Leuwigajah, er liggen 5181 doden. Het is het grootste ereveld in Indonesië. ■

A.J. DE VRIES:

Ik was krijgsgevangene en bevond mij in het Krangi-hospital voor langdurig zieken, bij de dam van Johore boven Singapore. Het was augustus 1945 en ik was goed en wel hersteld van een verlamming van beide benen en armen als gevolg van een vitamine B gebrek. Ik was 27 jaar en vlieger op de Glenn Martin bommenwerpers van de Royal Netherlands Air Force geweest op Java.

Het was een hele vreemde ervaring om een parachutist van het 18e Squadron van de R.N.A.F. te zien in ons kamp. De man deelde wat sigaretten uit van het enige pakje dat hij in zijn zak had.

Drie dagen tevoren waren er pamfletten uit de lucht komen vallen met de medeling dat de oorlog was afgelopen. Het Japanse leger had gecapituleerd. Na drieëneuhalf jaar gevangenschap ontvang je zo'n bericht apathisch, maar het bleek waar.

Eerst gingen de Amerikanen, toen de Engelsen en daarna de Australiërs naar huis. Het handje vol Nederlanders dat achterbleef, moest nu alle corvee-diensten zelf doen. Uit de Japanse Goedangs (opslagplaats, schuur) kwamen de Rode Kruis pakketten te voorschijn die ons waren onthouden. Na enige dagen haalden wij het gedek (omheining) bij de ingang van het kamp naar beneden.

Ik lifte op een vrachtwagen naar Singapore, naar het Wilhelminakamp. Daar kwam drie maal per dag een RAPWI-wagen met thee, sigaretten en chocolade. RAPWI betekent: "Rehabilitation Prisoners of War and Internees", "Hersteldienst voor krijgsgevangenen en geïnterneerden." De sigaretten kon je dan weer inruilen bij de Chinees voor een bordje rijst. Wij moesten weer corveeën in 't kamp, wat ik weigerde, "....neem daar maar Jappen voor", zei ik.

Met toestemming van het British Admiralty, heb ik het Juliana-kamp opgericht, een verzamelpunt voor bevrijde geïnterneerden van elders. Het gezag na de overgave berustte voor 't gehele bevrijde gebied bij Sir Ph.Christison, Lt. generaal en bevelhebber der geallieerde strijdkrachten in Nederland-Indië. N.B. een Engelsman!! Immers het K.N.I.L. was verslagen en de knillers zaten nog in de krijgsgevangen kampen. Toen ik eind november 1945 hoorde dat de "Nieuw-Amsterdam" op de rede lag, ben ik met Engelse papieren (van de Ned.luchtmacht kreeg ik geen toestemming) aan boord gegaan op weg naar Southhampton. Daar ben ik overgestapt op de "Almanzora" en zo kwam ik op 3 januari 1946 aan in Amsterdam. Er was niemand om mij te verwelkomen. Ik ben met een taxi naar Hotel Victoria gereden. Op de kamer aangekomen heb ik eerst de krant met de foto erin van Soekarno, het raam uitgesmeten. Daarna heb ik een heerlijk warm bad genomen, waardoor ik langzaam begon te voelen dat ik bevrijd was. ■

E.J. SCHEPERS:

Ik zat in een Japans interneringskamp, kamp 7 in Ambarawa op Midden-Java. De bevrijding was voor mij een weinig opwindende zaak. Er is dus geen feest of zo geweest. Er waren geen bevrijders.

Het was een langzaam proces, waarin van gerucht onze bevrijding werkelijkheid werd. Ik merkte ergens tussen 15 en 25 augustus '45 dat er iets aan de gang was, dat op een aanstaande overgave van de Japanners leek. Er was een kantoortje waar de Japanse kampleiding zat. Daar bevond zich een drukbelletje. Als de Jap erop drukte dan was er iets, dan moesten wij komen. Daar was nu verandering in gekomen, want 't belletje zat ineens aan onze kant, zodat de Jap moest komen als wij erop drukten. Het was voor 't eerst dat ik merkte nu zijn we bevrijd.

De Jap was plotseling vriendelijk. Pas op 24 augustus vertelde een Japanse officier dat de oorlog over was. Maar dit heb ik uit een boek.

Er werd ook verteld dat de Indonesiërs zich vrij hadden verklaard. Dat was op 17 augustus gebeurd. Maar ook hiervan wisten we pas veel later hoe 't zich in werkelijkheid had afgespeeld.

Hoe dan ook, de Japanners hadden de opdracht van de geallieerden, ons in het kamp te beschermen tegen de Indonesische vrijheidstrijders. Onze eigen kampleiding zei: "Wees voorzichtig en blijf in het kamp."

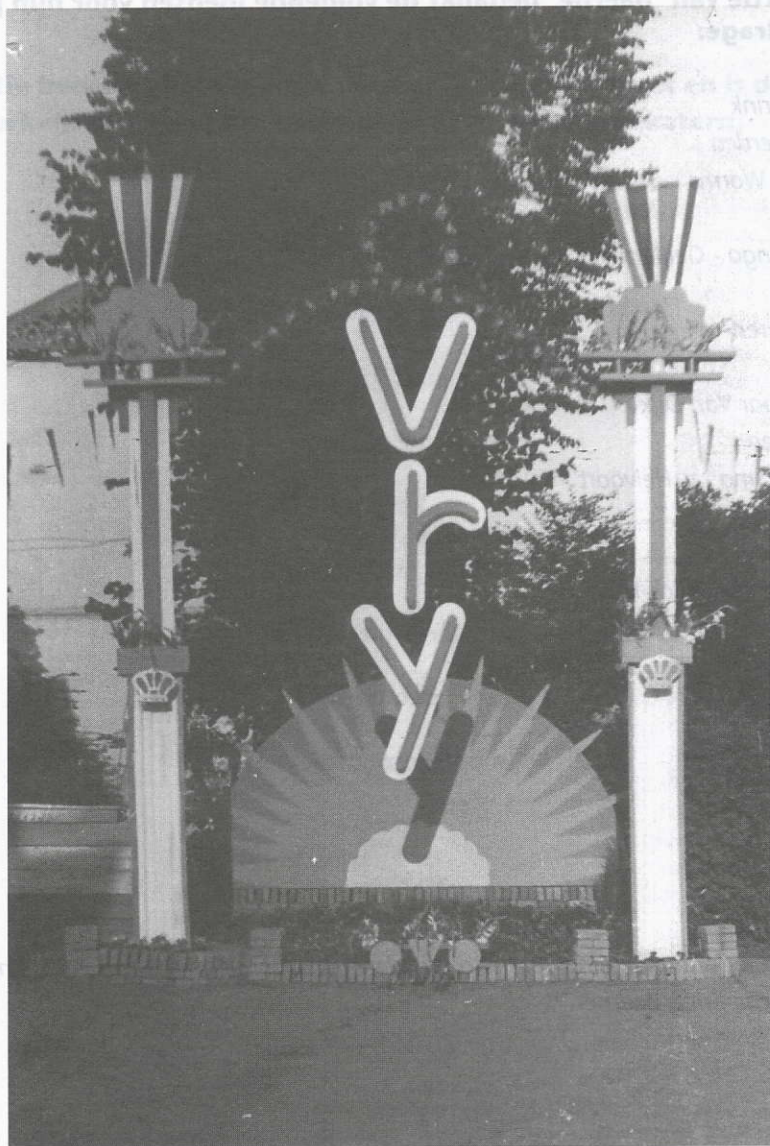
Het werd natuurlijk een chaos, want toen de Jap officieel had gezegd dat we vrij waren, wilde niemand meer corvee doen. De jongens gingen op zoek naar hun ouders en de mannen naar hun gezin. Men wilde dus weg, het kamp uit.

Rond de 25ste augustus kregen we ook ineens meer eten. Ons eten lag blijkbaar opgeslagen in de schuren rondom het Japanse kantoor. Daar kwamen me toch een voorraden rijst tevoorschijn....ongelooflijk! Toen kwam bij mij de gedachte op, wat voor een schoften de Japanners toch waren. Want er was veel meer eten dan wij ooit gehad hadden. We konden ook ineens zomaar 't kamp uitlopen. De stad in gaan, om te handelen voor extra eten.

Ongeveer een maand na onze zogenaamde bevrijding, zag ik op een dag een delegatie Amerikanen het kamp binnen lopen. Keurig gekleed in nette kaki uniformen, dikke en welgedane mannen. Ze kwamen eens kijken hoe zielig wij toch wel waren. Ze bestonden het ons te vragen of we ons wilden opstellen, zoals 't in de Kamptijd geweest was, met onze zielige magere armpjes wijzend naar het weinige eten. Ze wilden ons fotograferen. Een soort T.V. voorstelling van nu. Toen heb ik gezegd tegen de jongens om me heen, nee, daar doen wij niet aan mee. Teleurgesteld waggelden ze toen het kamp uit. Nee, van een echte bevrijding heb ik nooit iets gemerkt.

Ik ben in 1939 in Indië gekomen. Ik was wees en ging wonen bij mijn tante in

Malang, Oost-Java. Tot 1942 heb ik enkele mooie jaren gekend.
Bij onze bevrijding in 1945 was ik 18 jaar. Mijn tante was in 't Jappenkamp
Banjoebiroe, vlak bij Ambarawa, gestorven. Ik was alleen. ■

Veel Baarnse inwoners versierden tijdens de bevrijdingsfeesten hun eigen straat. Op deze foto zien we de versiering in de Burgemeester Penstraat, die zowel bij dag als nacht een onvergetelijke indruk maakte.

De redactie van "Baerne" bedankt de volgende mensen voor hun persoonlijke bijdrage:

*J.M. v.d. Brink
I. van Woerden
E. Pegtol - Worms
W. Petrov
R.J.E. Luikinga - Geijtenbeek
L. Hilhorst
C. v.Garderen
B. Kuyer
Het echtpaar Van Dijk
D. Riphagen
H.G. Geertsma - v. Helvoort
G.Beuken
J. Sjoerds
I. van Asch van Wijck-Hüneus
L.J. Stomp
A.J. de Vries
E.J. Schepers
Y. v.d. Akker*

De foto's in dit nummer zijn voor het merendeel gemaakt door N. Klein en eigendom van de Historische Kring Baerne.

Scholierenkatern

De redactie bedankt de volgende scholieren voor hun inzet en is de heer H. Schilt erkentelijk voor zijn bijdrage aan het scholierenkatern.

Nienke Bults

Jan Bleyersveld

Wesley Calis

Helle de Graaf

Irsa Saal

Angelique van Sloten

Cootje van Twillert

Bas Veltman

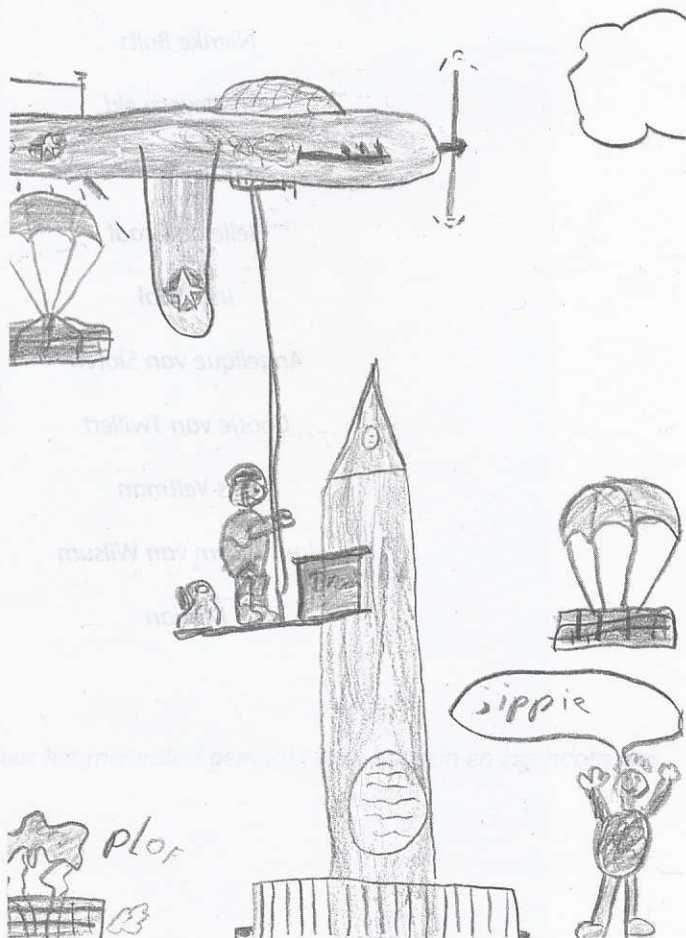
Jan-Willem van Wilsum

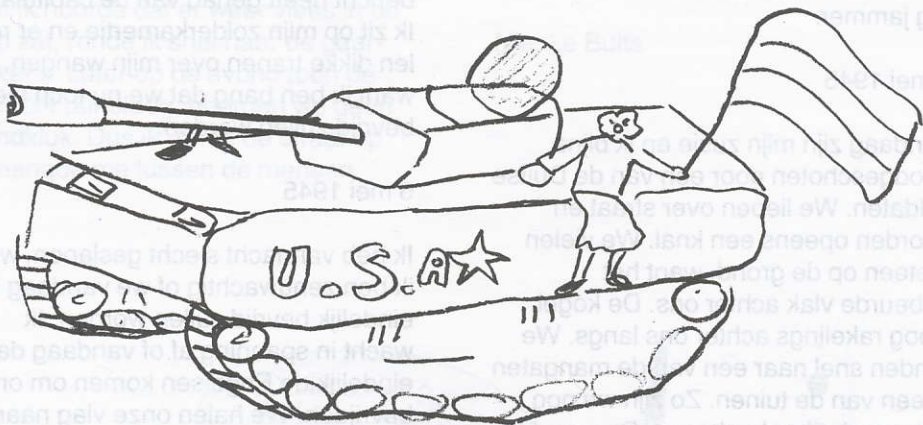
Marjan

Inleiding

Dit jeugdkatern van de 5-mei-uitgave van de Historische Kring Baerne is samengesteld uit de reacties van kinderen van de groepen zeven en acht van de Baarnse basisscholen en de brugklassen van de Baarnse middelbare scholen. De reacties waren overweldigend, zowel in kwaliteit als kwantiteit. Het brengt tot uitdrukking dat de bevrijding nog steeds erg tot de verbeelding spreekt. Heel wat kinderen hebben stukjes gemaakt die welliswaar over de oorlog gingen maar niet direct iets met de bevrijding van Baarn te maken hadden. Deze konden we helaas niet plaatsen. Toch bedankt voor de vaak leuke bijdragen. De niet geplaatste reacties zullen wij aanbieden aan de Historische Kring Baerne voor het archief.

H. Schilt.

Bevrijding van Baarn

30 april 1945

De oorlog duurt nu al 5 jaar. De Engelsen, ook wel "Duke of Wellington" genoemd, hebben Baarn omsingeld om vervolgens elk moment te kunnen binnenvallen om ons te kunnen bevrijden van de Duitsers. Ik schrik bij elke knal, bang om geraakt te worden. De uren kruipen voorbij en ik zit op mijn zolderkamertje te wachten tot we bevrijd worden. Mijn moeder zegt dat we een dezer dagen bevrijd zullen worden door de Engelsen.

1 mei 1945

Ik ben vandaag even naar buiten geweest om van de bonnen die we nog hadden eten te kopen. Een beetje waterige soep met knollen en aardappelen erin. Gelukkig word je daar een beetje warm van. Vroeger kreeg ik nog wel eens een stukje chocolade maar nu is het nergens meer te krijgen.

2 mei 1945

Vandaag is mijn vader naar het dorp gegaan omdat vandaag voedseldroppingen zijn geweest. Ik hoop dat er biskwietjes bij zitten. Dan heb ik wat

om te eten. Want de laatste tijd worden er steeds minder droppingen gedropt. Daarom is het zo'n feest als er weer droppingsvliegtuigen over Baarn vliegen. Je mag in de oorlog niet meer na acht uur naar buiten gaan. Dat vind ik erg jammer.

3 mei 1945

Vandaag zijn mijn zusje en ik bijna doodgeschoten door een van de Duitse soldaten. We liepen over straat en hoorden opeens een knal. We vielen meteen op de grond, want het gebeurde vlak achter ons. De kogel vloog rakelings achter ons langs. We renden snel naar een van de mangaten in een van de tuinen. Zo zijn we nog net aan de dood ontsnapt. Daarom blijf ik nu ook voortaan binnen. Want ik ben bang om geraakt te worden.

4 mei 1945

's Avonds om half tien werd ik gewekt door mijn moeder. Ze zei dat we bevrijd waren! Ik was meteen klaar wakker en schoot in mijn afgesleten klompen. Niemand stoorde zich aan het uitgaansverbod. En iedereen loopt zingend door de straten.

5 mei 1945

Vandaag werd het eerste illegale blad Trouw in de openbaarheid gebracht. Ik ging naar de winkel en kocht van de

laatste bon het blad. Voor mijn vader want ik wist dat hij dol was op lezen. Toen hoorde ik van mijn moeder dat burgemeester Van der Hoeven bekend heeft gemaakt dat hij geen officieel bericht heeft gehad van de capitulatie. Ik zit op mijn zolderkamertje en er rollen dikke tranen over mijn wangen, want ik ben bang dat we nu toch niet bevrijd zullen worden.

6 mei 1945

Ik heb vannacht slecht geslapen, want ik ben zenuwachtig of we vandaag dan eindelijk bevrijd zullen worden. Ik wacht in spanning af of vandaag dan eindelijk de Engelsen komen om ons te bevrijden. We halen onze vlag naar beneden om hem op te hangen als het nodig is. Er zijn zelfs veel mensen die zich in het oranje op straat begeven. Ik hoop nu dat we snel bevrijd worden.

7 mei 1945

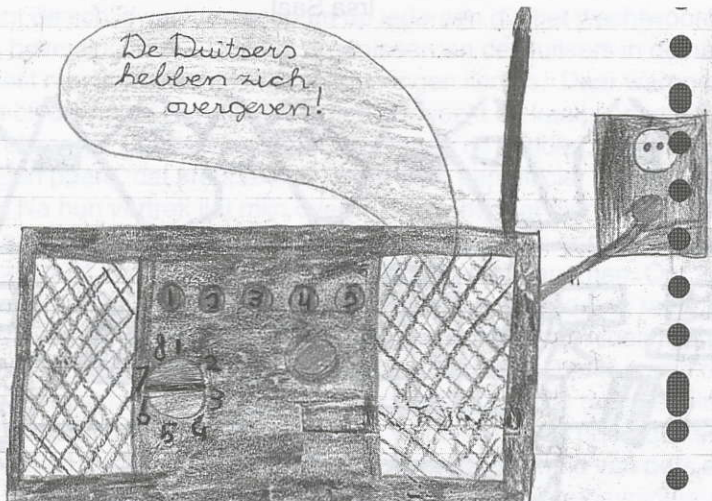
Ik word gewekt door mijn vader die zegt dat de Engelsen er zijn. Ik kijk uit mijn raam en zie dat de rood wit blauwe vlag wappert op het gemeentehuis. Ik slaak een kreet van vreugde en omhels mijn vader. "Baarn is vrij!", hoor ik de mensen schreeuwen op straat. "Baarns is vrij!", hoorde ik van alle kanten.

Feest!

Overal zag ik vlaggen en lachende gezichten. Ik had van mijn vader een bonnetje gekregen om soep te halen. Toen ik hoorde dat er weer vlees in de soep zat, rende ik snel naar de gaarkeukens. Later op de avond toen de klok acht uur sloeg, hoorden we geen avondklok. Dus ik rende de straat op en mengde me tussen de mensen.

Overal zag ik mensen op tanks rijden en ik hoorde overal muziek om me heen. Er reden ook veel praalwagens in een optocht. Baarn was vrij. Ik zat op mijn zolderkamerdje en lachte!

Nienke Bults

Feest

Hoera, hoera het is feest
Nederland is vijf jaar gevangen geweest.

Het is nu zeven mei
en iedereen is heel erg blij.

Niemand had nog enig duit
maar toch hingen de vlaggen uit.

De praalwagens waren al in aantocht
kijk, daar kwamen ze al om de bocht.

Iedereen was er al aanwezig

Niemand was nog met iets anders bezig.

De vreugde was toch heel erg groot
maar helaas waren er velen dood.

Irsa Saal

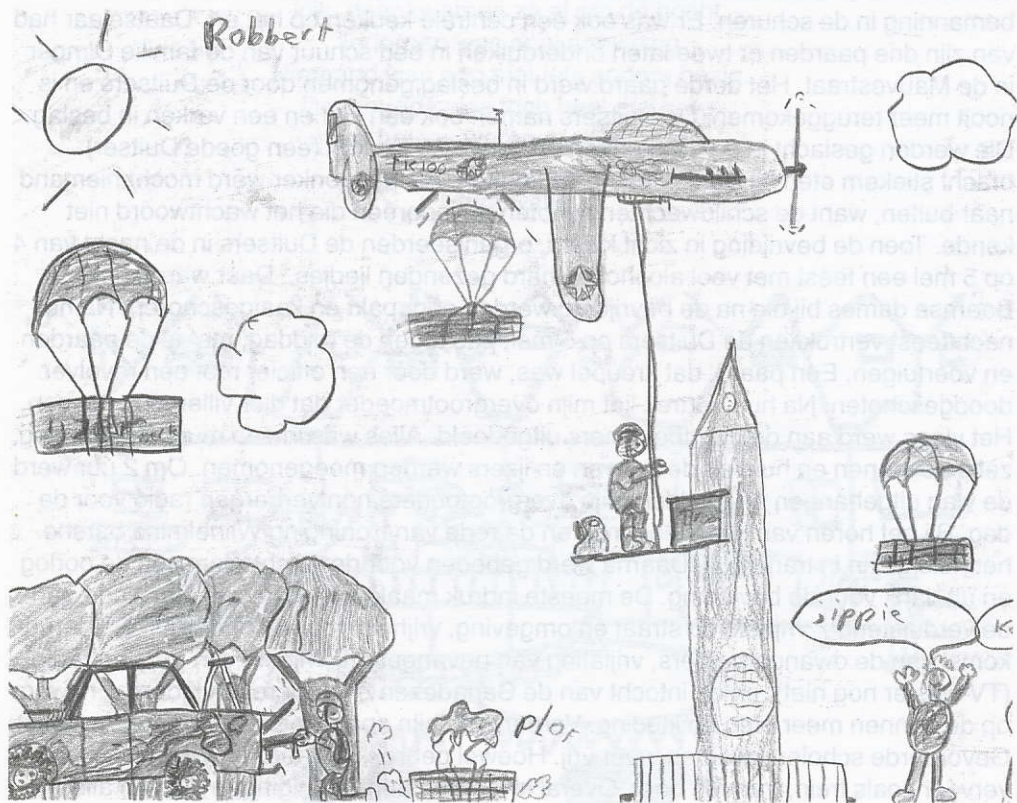
Bevrijding 5 mei 1945

Ik heb opa Daatselaar gevraagd wat over bovenvermelde gebeurtenis te vertellen. Hij was in november 1944 met zijn gezin naar zijn vaders boerderij aan de Zandvoortweg, hoek Thorbeckelaan vertrokken. In 1945 kregen zij op de boerderij inkwartiering van een Duits regiment dat op het land van Daatselaar een schietplaats had om de opmars van de geallieerden te belemmeren. Daar is nu de Groen van Prinstererlaan. Wegens gebrek aan benzine werd alles met paarden aangevoerd. Die stonden in de stallen van Daatselaar. De officieren zaten in het voorhuis en de bemanning in de schuren. Er was ook een centrale keuken op het erf. Daatselaar had van zijn drie paarden er twee laten onderduiken in een schuur van de familie Dimper in de Mauvestraat. Het derde paard werd in beslag genomen door de Duitsers en is nooit meer teruggekomen. De Duitsers namen ook een kalf en een varken in beslag. Die werden geslacht in de veldkeuken en verwerkt. De kok (een goede Duitser) bracht stiekem eten bij Daatselaar in de keuken. Als het donker werd mocht niemand naar buiten, want de schildwachten schoten op iedereen die het wachtwoord niet kende. Toen de bevrijding in zicht kwam, organiseerden de Duitsers in de nacht van 4 op 5 mei een feest met veel alcohol en hard gezongen liedjes. Daar waren ook Baarnse dames bij die na de bevrijding werden opgepakt en kaalgeschoren. Na het nachtfeest vertrokken de Duitsers op 5 mei, pas tegen de middag, met al de paarden en voertuigen. Eén paard, dat kreupel was, werd door een officier met een revolver doodgeschoten. Na hun vertrek liet mijn overgrootmoeder dat dier villen en uitbenen. Het vlees werd aan de buurtbewoners uitgedeeld. Alles was in een mum van tijd weg, zelfs de manen en huid en de hoeven en ijzers werden meegenomen. Om 2 uur werd de vlag uitgehangen en haalden mijn overgrootouders hun verborgen radio voor de dag. Bij het horen van Het Wilhelmus en de rede van Koninging Wilhelmina barstte het hele gezin in tranen uit. Daarna werd gebeden voor de slachtoffers van de oorlog en uit dank voor de bevrijding. De meeste indruk maakte op mijn opa: het einde aan de verduistering, vrijheid op straat en omgeving, vrijheid voor de onderduikers, terugkomst van de dwangarbeiders, vrijlating van gevangenen, vrijheid van pers en radio (TV was er nog niet), en de intocht van de Canadezen en andere bevrijders. Er kwam op de bonnen meer eten en kleding. Verder kon mijn opa weer naar zijn huis in Soest. Gevorderde scholen kwamen weer vrij. Hoewel gebrekkig kwam er weer openbaar vervoer zoals trein, tram en boot. Overall kwamen buurtverenigingen die van alles voor jong en oud organiseerden. Wij kregen weer gas, elektra en water. Familiebezoek werd in vele delen van het land weer mogelijk. De voedselproductie kwam weer op gang en er was geen voorraad- en voedselroof meer. De eenheid van

de bevolking en de behulpzaamheid waren groot. Wij groeiden weer naar normale omstandigheden. Iedereen kon weer naar school of aan het werk.

Marlies Daatselaar

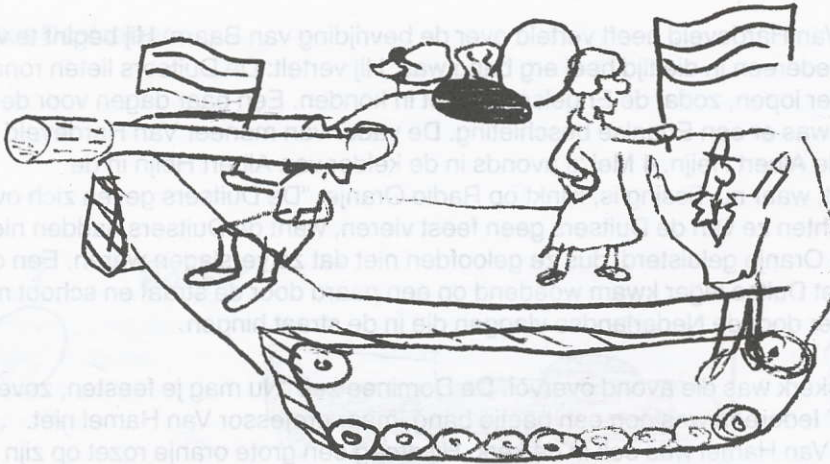
Het verhaal van mijnheer Van Hardeveld

Mijnheer Van Hardeveld heeft verteld over de bevrijding van Baarn. Hij begint te vertellen dat iedereen in die tijd heel erg bang was. Hij vertelt: De Duitsers lieten rondom Baarn water lopen, zodat de Engelsen er niet in konden. Een paar dagen voor de bevrijding was er een Engelse beschieting. De vader van meneer Van Hardeveld was chef van de Albert Heijn. 4 Mei 's avonds in de kelder van Albert Heijn in de Laanstraat, waar nu Tissing is, klinkt op Radio Oranje: "De Duitsers geven zich over." 5 Mei mochten ze van de Duitsers geen feest vieren, want de Duitsers hadden niet naar radio Oranje geluisterd, dus ze geloofden niet dat ze verslagen waren. Een officier van het Duitse leger kwam woedend op een paard door de straat en schoot met zijn revolver door de Nederlandse vlaggen die in de straat hingen.

De Pauluskerk was die avond overvol. De Dominee zei: "Nu mag je feesten, zoveel als je wilt!" Iedereen was nog een beetje bang, maar professor Van Hamel niet. Professor Van Hamel was ook in de kerk. Hij droeg een grote oranje rozet op zijn jas. Hij was niet bang, want de Duitsers konden hem niet nog meer verdriet aandoen, hij had namelijk in deze oorlog twee zonen verloren. Aan de G. v.d. Veenlaan staat een beeld als herinnering.

Op 6 mei was er een groot feest. Opeens kwamen er allemaal bommenwerpers bij de Naald, maar die wierpen geen bommen maar brood en chocolade en spek! Dat hing allemaal aan parachutes. Dat brood, die chocolade en dat spek werden naar drie plekken in Baarn gebracht en daar werd het verdeeld onder de burgers van Baarn. Ik denk dat ze nog nooit zulk lekker brood geproefd hebben. Na 6 mei werden alle Duitsers naar het voetbalveld bij Soestdijk aan de Biltseweg gebracht. Daarvandaan gingen ze weer terug naar Duitsland. Meneer Van Hardeveld zei als laatste: "Als we allemaal op 4 en 5 mei tegen elkaar zeggen dat er nooit meer oorlog komt, dan komt er volgens mij nooit meer oorlog!" En dat doen we! Ik ook, want oorlog is het ergste wat je kan meemaken.

Bas Veltman

Baarn

Baarn is bevrijd er is weer vrede.

Ook in de andere Nederlandse steden.

Overall is er volop feest.

Misschien in Baarn nog wel het meest.

Maar jammergenoeg is het feest na een week of vijf aangetast.

De burgemeester heeft het afgelast.

Helle de Graaf.

Mijn Oma's verhaal

Mijn oma zag op de dag van de bevrijding: Schotse Hooglanders met doedelzakken, overal vlaggen, ook van mensen die dat anders nooit deden, tanks, geallieerden. Mijn oma had ook eerst nog Duitsers in huis en daarna Engelsen. Onder de oude eembrug hing allemaal munitie en dat is later door Nederlanders of geallieerden weggehaald.

Jan-Willem van Wilsum

Bevrijding van Baarn

Op 7 mei kwamen de Engelsen met tanks Baarn binnen. Ze kwamen vertellen dat Baarn bijna bevrijd was. En de mensen wilden de vlaggen al uithangen maar dat mocht niet van de Duitsers. Op ongeveer 5 mei was Baarn echt bevrijd en vierden de mensen feest. In de pekingtuin waren allemaal bandjes en er was bier en frisdrank te drinken, maar je moest wel je eigen glas meenemen. Van de Canadezen leerden ze de de hoky-poky dansen en de mensen gaven aan de Canadezen uit de tuin geplukte bloemen. Van de Canadezen kregen de mensen chocola en sigaretten. Het was dus groot feest. De Canadezen sliepen in het Badhotel en in villa Hoogwolde. In de tuin van Hoogwolde volleybalden de Canadezen en daar hebben de mensen van de Canadezen leren volleyballen. Elke middag speelden de Schotten op de Brink doedelzak. In Baarn waren ook mensen uit Arnhem en die sliepen in de Oorsprongschool.

Er werd ook voedsel gedropt: Zweeds brood, chocola en cornetbeef maar ook andere dingen. Dat voedsel werd tegenover de Mauvestraat in een garage opgeslagen. De dagen na de bevrijding haalden de BSers de NSBers uit de huizen. Ook stonden er auto's en motoren van de Duitsers in het Baarnse bos en die haalden de Canadezen eruit. De meisjes die met de Duitsers bevriend waren, werden op de Brink kaalgeschoren en kregen een rood hakenkruis op hun hoofd.

Ongeveer twee maanden later op koninginnedag werd er een optocht gehouden van allemaal karren en wagens. Elke kar moest iets laten zien waaruit bleek dat Baarn bevrijd was. Een groenteman had bijvoorbeeld allemaal groente op zijn kar en een bakker allemaal broden.

Cootje van Twillert

De bevrijding van Baarn

De bevrijding betekende voor alle mensen heel erg veel. Je hoefde de gordijnen niet te sluiten. Je kon eten en drinken. Iedereen kon doen en laten wat hij zelf wilde en iedereen was gelukkig. Al het eten ging nog op de bon, maar als ze eten gingen halen in andere dorpen konden de Duitsers het niet meer stelen. Eten haalden ze op een fiets zonder banden, want de Duitsers hadden de banden gestolen. Het leuke van de bevrijding was dat iedereen op straat was. De mensen die Engelse, Canadese of Nederlandse vlaggen hadden, hingen ze op. Als Nederlandse meisjes met Duitse jongens uit gingen, werden ze kaal geschoren op de Brink. Ze moesten ook tulpebollen eten waar ze soep van kookten. Die soep smaakte naar uiewater.

Angelique van Slooten

5 mei bevrijdingsdag in Baarn

Er kwamen Duitsers en NSBers, die schoten huizen kapot en lieten de mensen loopgraven graven. Om ze te beschermen tegen luchtaanvallen. Er waren Duitse wegwijzers. Hilversum was ongeveer zeven kilometer van Baarn vandaan. In de Ringlaan was het vrij goed, maar er was haast geen eten meer in de gaarkeukens. Je moest de meeste tijd onderduiken in de kelder en je moest een gezin bij je in huis halen als onderduikers. Een kas werd door een professor gebruikt, dat was veiliger voor hem. Je mocht niet naar de radio luisteren van de Duitsers, maar sommige mensen deden dat wel. In het begin in september 1944 dachten de mensen dat ze bevrijd zouden worden. Dolle Dinsdag. De Duitsers en NSBers vluchtten, maar kwamen weer terug. Het land was bevrijd tot Breda, maar daar ging het mis, dus hadden ze te vroeg gejuicht. Er mochten van de Duitsers voedselpakketten gedropt worden. Op 3 mei werd er weer een groot deel van Nederland bevrijd. Op 5 mei was heel Nederland bevrijd. Iedereen begon te zwaaien met alle vlaggen die hij had. De Engelsen die soldaat waren, hadden veel bekijks en iedereen wou handtekeningen van zijn redders hebben. In Baarn gingen veel mensen naar Hilversum om te kijken hoe het daar ging. Het ging daar heel goed.

Marjan.

Interview over de oorlog met mevrouw Schmetz.

1. Woonden er joden bij u in de buurt?

Nee, maar er werd soms wel over gepraat

2. Heeft u gehopen aan de bevrijding?

Nee, ik was een meisje van 14 jaar maar ik wees de Duitsers wel altijd de verkeerde weg.

3. Wat ging er door u heen tijdens de bevrijding?

Dolle pret, we gingen naar de Engelsen om ze te bedanken en mijn zusjes gingen met ze dansen.

4. Hoe wist u dat de rest van Nederland bevrijd was?

Via radio Oranje uit Engeland, maar dat mocht niet.

5. Heeft u dingen gedaan die u normaal nooit zou doen?

Ja. onderduiken in schuilkelders of in schuurtjes, wij doken in de fiets-schuurtjes, want meestal bombardeerden ze huizen en flats maar geen schuurtje.

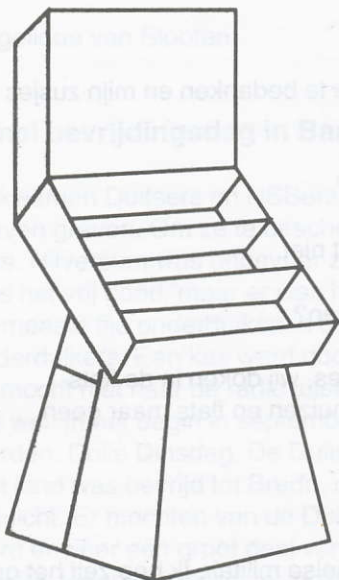
6. Heeft u nog contact met de bevrijders?

Ja. omdat mijn zus bevriend was met een Engelse militair. Ik heb zelf het graf bijgehouden van een Engelse piloot en gecorrespondeerd met zijn ouders, ze zijn zelfs op bezoek geweest, ik kreeg allemaal cadeaus.

Geïnterviewd door: Maarten-Jan Bleijerveld en Wesley Calis

VLASTUIN BV Displays en verpakkingen

- De Groene Displaylijn -

- Monomateriaal, dus milieuvriendelijk kwaliteiten en 100% recyclebaar!
- Display-uitvoeringen zonder veel kartongebruik; hierdoor: - minimale opslagruimte - minder codenummers
- Ideaal voor loonpakkers door eenvoudige handling.
- Na de actie snel plano tot een minimaal pakket!
- De STABERNACK gepatenteerde "one second-display" met aanglijmde voet kan in vele varianten worden uitgevoerd.

Showroom : Guldenhoflaan 23 - Baarn
Telefoon : 02154 - 12761
Corr. adres : Postbus 124 - 3740 AC Baarn
Fax : 02154 - 17491

Gustav Stabernack GmbH
Verpackung • Display • Druck • Beratung

A **ADVIESGROEP** **G**
BAARN **B**

*Fiscaal jurist
en
Zakenadviseurs*
Eemnesserweg 12
3741 GA BAARN

Telefoon:
02154-25811

Telefax:
02154-25714

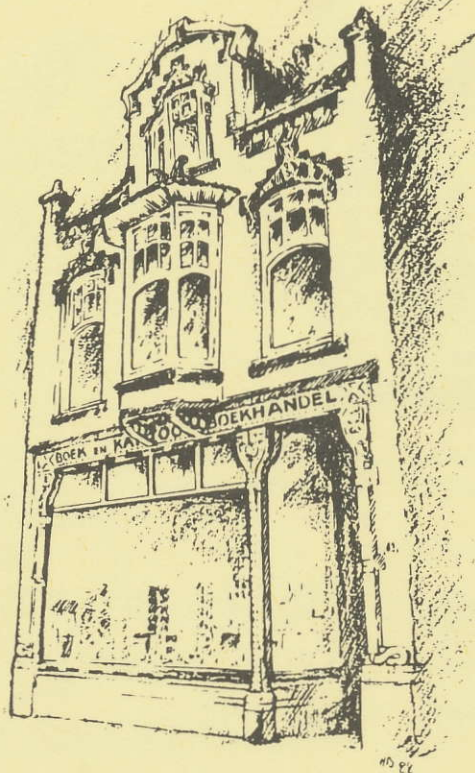
Privé:
02154-12626
035-217289
055-670372

- * FISCAAL-JURIDISCH ADVIES
- * ADMINISTRATIES
- * BELASTINGAANGIFTEN
- * JAARREKENINGEN
- * BEDRIJFS-ECONOMISCH ADVIES

Maakt u vrijblijvend eens een afspraak, ook 's avonds zijn wij voor u bereikbaar.

EEN PERSOONLIJKE BENADERING STAAT BIJ ONS VOOROP.

Sinds 1886

BOEKHANDEL DEN BOER

Laanstraat 69 - 3743 BC Baarn - Telefoon 12032

Gespecialiseerd
in literatuur,
kunst- en kinderboeken